

Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 1642/86 ΠΕΡΙ Φ.Π.Α ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ
ΚΑΤΣΙΜΠΟΥΡΗ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΦΩΤΑΚΗ ΙΩΑΝΝΗ

ΠΑΤΡΑ 1999

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ 2961

Υπεύθυνος εκδόσεων
Κασσιόπουλος Γεωργιος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΜΜΕΣΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ
2. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΦΠΑ
3. Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

1. ΓΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ
2. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΛΛΑΓΩΝ
3. ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ
4. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ
5. ΚΑΘΟΛΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΠΟΡΕΙΑ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΣ
ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ

2. Ο ΦΠΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ
3. ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΦΠΑ ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
4. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ

1. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ
2. ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΛΗΡΩΜΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
ΠΛΗΡΩΜΩΝ
3. ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
4. ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ενοποίηση των φορολογικών συστημάτων αποτελούσε την πιο φιλόδοξη έκφραση της κοινής φορολογικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία μέσω πολύμορφων διεργασιών αποσκοπούσε στο να εξαλείψει σταδιακά όλα τα εμπόδια που μπορεί να παρεμβάλλονται στη διακίνηση αγαθών, προσώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων καθώς επίσης και στα αίτια που προκαλούσαν «διαστρεβλώσεις» στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής δράσης κάτω από συνθήκες απρόσκοπτου και ίσων όρων συναγωνισμού. Ο τελικός, μακρινός και δυσχερής στην πραγματοποίησή του στόχος ήταν να συντελέσει στην προώθηση της οικονομικής ενοποίησης, που αποτελούσε την προωθημένη μορφή της ολοκλήρωσης, η οποία ανταποκρινόταν στους οραματισμούς της ευρωπαϊκής ιδέας, και εκφράζεται στο προοίμιο και στα δύο πρώτα άρθρα της ιδρυτικής συνθήκης της Κοινότητας.

Η σταδιακή συνπύξη δημιουργία φορολογικών συστημάτων αμέσπου και εμμέσου φορολογίας αναλόγων προς εκείνες που επικρατούν σε μία εσωτερική (εθνική) αγορά, αποτελούσε την αναγκαία προϋπόθεση ώστε, μαζί με τη νομισματική και δημοσιονομική ένωση να προωθηθεί η οικονομική ενοποίηση των κρατών – μελών.

Ήταν ήδη γνωστό από τη σύσταση της ευρωπαϊκής ένωσης αλλά μνημονεύεται πλαισιακά στη Συνθήκη της Ρώμης, ότι η προώθηση της

κοινής φορολογικής πολιτικής ιδιαίτερα στους άμεσους φόρους ήταν ένα δυσχερές πρόβλημα, αφού ήταν γνωστές οι διαφορές που επικρατούσαν στις εθνικές νομοθεσίες. Για το λόγο αυτό, θεωρήθηκε σαν ρεαλιστική και επιδιώξιμη η διαδικασία εναρμόνισης των εμμέσων φόρων, παράλληλα με την προώθηση ολοκλήρωσης της τελωνειακής ένωσης, η οποία αποτελούσε την πρώτη θεμελιώδη βαθμίδα στην κλίμακα των ρυθμίσεων και παράλληλα προς την εναρμόνιση στους άλλους τομείς για την ανάπτυξη ίσων όρων συναγωνισμού, στην ελεύθερη διακίνηση προσώπων , επιχειρήσεων και κεφαλαίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

1) ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΜΜΕΣΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ

Το σύστημα της έμμεσης φορολογίας που ίσχυε μέχρι το 1986 παρουσίασε πολλά και σοβαρά μειονεκτήματα, τα οποία επιδρούσαν δυσμενώς στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας.

Τα μειονεκτήματα αυτά κυρίως ήταν

α) Η ύπαρξη πολυάριθμων φόρων από τους οποίους οι περισσότεροι ήταν μικρής αποδόσεως με συνέπεια : i) Το υψηλό κόστος βεβαιώσεως και εισπράξεως και τη δημιουργία άσκοπων απασχολήσεων, τόσο των φοροτεχνικών υπηρεσιών όσο και των φορολογούμενων. ii) Την αδυναμία εκτίμησης των επιπτώσεων της έμμεσης φορολογίας στην οικονομία, πράγμα που δυσχέραινε την αποτελεσματική χρησιμοποίηση αυτής σαν όργανο άσκησης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.

β) Η ύπαρξη πολυάριθμων και εξιδεικευμένων εξαιρέσεων, καθώς επίσης και η μη ικανοποιητική διάρθρωση του όλου συστήματος, ώστε να κατανέμεται η επιβολή των φόρων τούτων σ' όλα τα στάδια του οικονομικού κυκλώματος, γεγονός που είχε σαν συνέπεια την άνιση και δυσμενή επιβάρυνση ορισμένων τομέων της παραγωγικής διαδικασίας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των έμμεσων φόρων έπληττε σωρευτικά την βιομηχανική παραγωγή των αγαθών ενώ ορισμένες

υπηρεσίες και εργασίες δεν επιβαρύνονταν καθόλου και αν επιβαρύνονταν η τελική φορολογική επιβάρυνση ήταν πολύ περιορισμένη, γεγονός που νόθευε τους όρους ενός ελεύθερου και υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων και εμπόδιζε την επιδιωκόμενη αναδιάρθρωση της παραγωγής και διανομής των προϊόντων.

3) Λόγω των ανωτέρω αδυναμιών και του σωρευτικού χαρακτήρα των περισσότερων έμμεσων φόρων, υπήρχε δυσμενής μεταχείριση τόσο μεταξύ ομοειδών επιχειρήσεων, ανάλογα με την οργάνωση και διάρθρωση αυτών όσο και μεταξύ εισαγόμενων και εγχώριων προϊόντων.

2) ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΦΠΑ

Η ιδρυτική Συνθήκη της ΕΟΚ (άρθρο 98) προβλέπει το συμψηφισμό των έμμεσων φόρων στα σύνορα της Κοινότητας, αλλά δεν τον επιτρέπει στην περίπτωση των άμεσων φόρων. Το γεγονός, ότι η Συνθήκη της Ρώμης δεν αναφέρεται ρητά (άρθρα 100-102) στην εναρμόνιση των φόρων εισοδήματος, αλλά μόνο των έμμεσων φόρων (άρθρο 99), οφείλεται στην αντίληψη εκείνης της εποχής (1960), ότι οι φόροι αυτοί δεν επηρεάζουν την εξέλιξη των τιμών, το εμπόριο και τους όρους ανταγωνισμού στο χώρο της Κοινότητας. Η αντίληψη αυτή αποδείχθηκε αργότερα εκ των πραγμάτων λανθασμένη. Έγινε συνεπώς αντιληπτό ότι, για να δημιουργηθεί μια ενιαία αγορά, ήταν απαραίτητο να εξαφανιστούν οι παράγοντες που εμποδίζουν την ελεύθερη διακίνηση των συντελεστών της παραγωγής (κεφαλαίου-

εργασίας) και γενικότερα την ελευθερία του τόπου εγκατάστασης. Μεταξύ των παραγόντων που δημιουργούν αυτές τις διαταραχές συγκαταλέγονται και οι άμεσοι φόροι, όταν δεν είναι ουδέτεροι και διαφέρουν από χώρα σε χώρα.

Η Κοινότητα, στην προσπάθεια της να δημιουργήσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξη των στόχων της, όπως αυτοί προδιαγράφονται στη Συνθήκη της Ρώμης, αναπόφευκτα, αντιμετωπίζει δυσκολίες στην εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων. Οι κυριότεροι παράγοντες που δημιούργησαν αυτές τις δυσχέρειες είναι: α) Η ΕΟΚ έχει να εναρμονίσει τομείς σε χώρες με διαφορετική οικονομική διάρθρωση, β) Η φορολογική εναρμόνιση έρχεται σε σύγκρουση με την προσπάθεια των κυβερνήσεων να ασκούν έλεγχο στις οικονομίες τους. γ) Η φορολογική εναρμόνιση συνδέεται αναπόσπαστα με τη νομισματική και πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης και η πραγματοποίησή της δεύτερης εξαρτάται από την πορεία της πρώτης. δ) Το διαφορετικό μέγεθος του δημόσιου τομέα, η διαφορετική κατανομή των φορολογικών βαρών και το διαφορετικό ύψος της φορολογικής επιβάρυνσης, στ) Το διαφορετικό επίπεδο οργάνωσης των υπηρεσιών βεβαίωσης και είσπραξης των φόρων και διαφορετικό μέγεθος της φοροδιαφυγής (έμμεση και άμεση φορολογία).

Παρά τα εμπόδια αυτά η διαδικασία εναρμόνισης μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική, κυρίως γιατί έχουν επιτυχώς αντιμετωπιστεί πολλοί αντικρουόμενοι στόχοι μεταξύ φορολογικής εναρμόνισης και ελευθερίας

των κρατών-μελών να χρησιμοποιούν τους φόρους ως όργανο δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής. Προς αυτή την κατεύθυνση υποβοήθησε το γεγονός, ότι η Κοινότητα περιορίστηκε σε ρυθμίσεις που αναφέρονται μόνο στη διάρθρωση και τη βάση της φορολογίας. Βέβαια η κατάσταση αλλάζει σημαντικά τώρα που η εναρμόνιση προβλέπεται να επεκταθεί και στους φορολογικούς συντελεστές.

3) Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Η πορεία εναρμόνισης της έμμεσης φορολογίας άρχισε ουσιαστικά το 1957 και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Η επιτυχής αυτή προσπάθεια της Κοινότητας πέρασε από 5 κυρίως φάσεις.

ΦΑΣΗ I: Περίοδος 1957-1967

Με το άρθρο 94 της Συνθήκης της Ρώμης η Επιτροπή εξουσιοδοτείται να μελετήσει και να διαμορφώσει συγκεκριμένες προτάσεις προς το Συμβούλιο.

Το 1960 ξεκίνησε η προσπάθεια υλοποίησης των διατάξεων της Συνθήκης με τη δημιουργία μιας Επιτροπής (Newmark), που έργο της είχε την αξιολόγηση των συστημάτων έμμεσης φορολογίας, όσο ίσχυαν στις διάφορες χώρες της ΕΟΚ, και τον εντοπισμό των προβλημάτων που δημιουργούσαν αυτά στις επιδιώξεις της Κοινότητας.

Οι αδυναμίες στη διάρθρωση των φόρων επί της δαπάνης ώθησαν την Επιτροπή Newmark να εισηγηθεί την εναρμόνιση της φορολογικής

νομοθεσίας στις χώρες-μέλη, προτείνοντας την κατάργηση των υφιστάμενων διαφορετικών συστημάτων φόρου κύκλου εργασιών και την αντικατάστασή τους με ένα κοινό σύστημα φόρου κύκλου εργασιών και, συγκεκριμένα, με το φόρο προστιθέμενης αξίας.

Σχετικά με την «αρχή» επιβολής των γενικών φόρων επί της δαπάνης, εξαιτίας των αδυναμιών που διαπιστώθηκαν, η Επιτροπή Newmark πρότεινε να αντικατασταθεί μερικώς η ακολουθούμενη αρχή επιβολής των φόρων από τη χώρα προορισμού με εκείνη της χώρας προελεύσεως του προϊόντος.

Η εφαρμογή του συνδυασμού αυτού των δύο αρχών κατά το εξαγωγικό εμπόριο των κοινοτικών χωρών, υποστηρίζει η έκθεση Newmark, σε συνδυασμό με την κατάργηση των δασμών, την υποκατάσταση των υφιστάμενων συστημάτων Φ. Κ. Ε. με το ΦΠΑ και την εναρμόνιση της διαρθρώσεως - ύψους των φορολογικών συντελεστών του ΦΠΑ, θα οδηγήσει στην κατάργηση των συνοριακών τελωνειακών ελέγχων στον κοινοτικό χώρο.

ΦΑΣΗ II: Περίοδος 1967-1970

Αποτέλεσμα των προτάσεων της Επιτροπής της ΕΟΚ κατά τη 10ετία του 1960 ήταν η υιοθέτηση του συστήματος του Φ.Π.Α από όλες τις χώρες-μέλη της ΕΟΚ. Ο Φ.Π.Α επεκτάθηκε στο σύνολο σχεδόν των δραστηριοτήτων και σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας. Στον Πίνακα 2.2 φαίνεται η χρονολογία εφαρμογής του Φ.Π.Α στις 12 Κοινοτικές

χώρες και το ύψος των φορολογικών συντελεστών, όπως αυτοί είχαν διαμορφωθεί την 1.4.1987.

Το 1967 αποτελεί σταθμό στην εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας στην Κοινότητα. Συγκεκριμένα η Επιτροπή υπέβαλε δύο Κατευθυντήριες Οδηγίες στο Συμβούλιο, το οποίο και τις ενέκρινε. Οι Οδηγίες αυτές αφορούσαν τις βασικές αρχές εναρμόνισης των συστημάτων φορολογίας κύκλου εργασιών με την εισαγωγή του συστήματος ΦΠΑ (πιστωτικό σύστημα). Στην 1η Οδηγία οι χώρες - μέλη παροτρύνονταν να εφαρμόσουν το ΦΠΑ ως το κοινό σύστημα γενικού φόρου επί των πωλήσεων και δινόταν το γενικό πλαίσιο του συστήματος, ενώ στη 2η Οδηγία παρέχονταν λεπτομέρειες λειτουργίας του νέου κοινού φορολογικού συστήματος. Η Οδηγία αυτή όριζε, ότι ο νέος φόρος επιβάλλεται στην παράδοση αγαθών και την παροχή υπηρεσιών που γίνονται έναντι αμοιβής μέσα στην επικράτεια των χωρών-μελών, καθώς και στις εισαγωγές αγαθών, και καθόριζε τα κριτήρια προσδιορισμού της βάσης του φόρου.

Περισσότερη ομοιομορφία του νέου φορολογικού συστήματος προέβλεπε η Οδηγία του 1969, και συγκεκριμένα: (i) την κατάργηση των συνοριακών τελωνειακών ελέγχων μέχρι την 1-1-1974, (ii) την ένταξη στο ΦΠΑ των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου και (iii) τον περιορισμό του αριθμού των φορολογικών συντελεστών σε δύο.

ΦΑΣΗ ΙΙΙ: Περίοδος 1970-1977

Τα επόμενα έτη η Επιτροπή με νέες προτάσεις που υπέβαλλε κάθε φορά στο Συμβούλιο προχωρούσε ένα ακόμη βήμα, με σκοπό την πλήρη εναρμόνιση των συστημάτων του φόρου προστιθέμενης αξίας και την καθιέρωση αυτής της φορολογίας ως του κυριότερου πόρου, εκτός από τους δασμούς και τις αγροτικές επιβαρύνσεις, του Κοινοτικού Προϋπολογισμού.

Ιστορικό πράγματι σταθμό για τα κοινοτικά φορολογικά ζητήματα αποτελεί η απόφαση του Συμβουλίου το 1970 με την οποία καταργήθηκαν οι συνεισφορές των χωρών-μελών στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό (σύμφωνα με το ποσοστό συμμετοχής στο Α.Ε.Π. της Κοινότητας) και αντικαταστάθηκαν με την επιβολή 1% επί των εσόδων από τον ΦΠΑ κάθε χώρας. Έτσι ο ΦΠΑ αποτέλεσε τον τρίτο πόρο του κοινοτικού προϋπολογισμού, ενώ προηγήθηκαν οι γεωργικές εισφορές και οι δασμοί (αργότερα προστέθηκε και η εισφορά ζάχαρης - ισογλυκόζης).

ΦΑΣΗ ΙV: Περίοδος 1977-1985

Οι προτάσεις της Επιτροπής οδήγησαν στην έγκριση της 6^{ης} Οδηγίας το 1977, που άρχισε να εφαρμόζεται από 1-1-1978 (στη Δανία, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία η εφαρμογή του ΦΠΑ άρχισε από 1-1-1979). Η 6η Οδηγία αποτελεί ίσως το σημαντικότερο βήμα της Κοινότητας προς την πλήρη εναρμόνιση των συστημάτων του ΦΠΑ, γιατί καθορίζει την ομοιόμορφη φορολογητέα βάση και περιορίζει τις εξαιρέσεις

κυρίως στους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας. Επιπλέον καθιερώνονται κανόνες υπολογισμού του εκπίπτοντος φόρου που επιβάλλεται στις εισροές για την παραγωγική δραστηριότητα της επιχειρήσεως. Η Οδηγία προβλέπει επίσης ορισμένες αποκλίσεις για μια μεταβατική περίοδο, αναφερόμενες στις δραστηριότητες που εξαιρούνται και στις δαπάνες της επιχειρήσεως όπου δεν επιτρέπεται έκπτωση φόρου. Εξάλλου η Οδηγία προβλέπει: 1) την εφαρμογή ειδικού καθεστώτος για τις μικρές επιχειρήσεις, 2) το κατ' αποκοπήν σύστημα φορολογίας των αγροτών και 3) τη συστηματική προπαρασκευή για την καθιέρωση της «αρχής» σύμφωνα με τη χώρα προελεύσεως των προϊόντων.

Η καθιέρωση ομοιόμορφης φορολογητέας βάσης απέβλεπε στην ουσιαστικότερη εναρμόνιση του συστήματος του ΦΠΑ στον κοινοτικό χώρο και κατέστησε ισοδύναμη τη συνεισφορά 1% πάνω στη βάση του ΦΠΑ από τα κράτη-μέλη. Η Οδηγία υποχρέωσε τις χώρες - μέλη να συνεισφέρουν στον κοινοτικό προϋπολογισμό έως 1% της βάσης του ΦΠΑ, ενώ ως το 1978 το ποσοστό αυτό ήταν επί των εσόδων από τον ΦΠΑ. Μ' αυτό τον τρόπο τα κράτη-μέλη έχουν την ευχέρεια να καθορίσουν τους φορολογικούς συντελεστές, αλλά η συνεισφορά εξαρτάται από το πεδίο εφαρμογής του ΦΠΑ.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του ΦΠΑ, όπως προδιαγράφονται στις κοινοτικές Οδηγίες (1η, 2η, 6η), είναι το φάσμα των δραστηριοτήτων το οποίο καλύπτει, η φορολογική ισότητα, την οποία εξασφαλίζει, και ο

μηχανισμός των τμηματικών πληρωμών. Πιο συγκεκριμένα ο ΦΠΑ είναι ένας γενικός (ad valorem) φόρος που επιβάλλεται σε αγαθά-υπηρεσίες και εξασφαλίζει φορολογική ισότητα τόσο στο επίπεδο του τελικού καταναλωτή όσο και μεταξύ εγχωρίων και εισαγόμενων προϊόντων, ανεξάρτητα: (I) από το εύρος του κυκλώματος παραγωγής και διάθεσης, (ii) από το κράτος-μέλος που παράγει το προϊόν και (iii) από τη φύση των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν κατά την παραγωγική διαδικασία.

Οι κοινοτικές Οδηγίες επιβάλλουν τη γενικότητα του φόρου και καθορίζουν τις φορολογητέες πράξεις, άσχετα αν πρόκειται για παραγωγή ή έμπορο αγαθών ή υπηρεσιών. Σύμφωνα με τις κοινοτικές αυτές διατάξεις στον ΦΠΑ υπόκεινται οι παραδόσεις αγαθών και οι παροχές υπηρεσιών που γίνονται έναντι αμοιβής στο εσωτερικό της χώρας, όπως επίσης κατά την εισαγωγή αγαθών.

Η τμηματική εισπραξη-πληρωμή του ΦΠΑ κρίθηκε αναγκαία για τεχνικούς λόγους, ώστε να αποφευχθεί η εισπραξη σε ένα μόνο στάδιο του συνολικού ποσού αυτού του φόρου, και για την ελαχιστοποίηση της φοροδιαφυγής η οποία θα ήταν αναπόφευκτη, αν ήταν π.χ. μόνον οι λιανοπωλητές εκείνοι που θα εισέπρατταν το σύνολο του ΦΠΑ. Στο μηχανισμό των τμηματικών πληρωμών του ΦΠΑ βασίζεται το καθεστώς των εκπτώσεων που προβλέπεται στην 6η Οδηγία (άρθρα 17-20). Το ποσό του φόρου που εκπίπτει είναι εκείνο που κατέβαλε ο υπόχρεος για τα αγαθά-υπηρεσίες που αγόρασε, για την παραγωγή των προϊόντων του (πιστωτική

μέθοδος). Επιπλέον το «κοινό» σύστημα ΦΠΑ προβλέπει άμεση έκπτωση του φόρου με τον οποίο επιβαρύνθηκαν τα κεφαλαιουχικά αγαθά όταν αγοράστηκαν.

Σύμφωνα με την πιστωτική μέθοδο ο υπόχρεος στο ΦΠΑ αφαιρεί το συνολικό φόρο των τιμολογίων αγορών, που παίρνει από τους προμηθευτές του, από το συνολικό φόρο των τιμολογίων πωλήσεων κατά τη διάρκεια μιας ορισμένης περιόδου. Εφόσον η διαφορά είναι θετική, ο φόρος που προκύπτει αποδίδεται στο Δημόσιο.

Το κοινοτικό σύστημα του ΦΠΑ προβλέπει, επίσης, απαλλαγές και εξαιρέσεις από τον ΦΠΑ (άρθρα 14-16). Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η έννοια της απαλλαγής δεν ταυτίζεται με την έννοια του μηδενικού συντελεστή, γιατί η πρώτη σημαίνει ότι το προϊόν δεν υπόκειται σε ΦΠΑ και δεν ισχύει το δικαίωμα έκπτωσης του φόρου που βάρυνε τις εισροές. Αντίθετα, στην περίπτωση του μηδενικού συντελεστή, δεν υπάρχει φόρος, ο υπόχρεος όμως έχει δικαίωμα έκπτωσης του ΦΠΑ που πληρώθηκε για τις παραγωγικές εισροές.

Τέλος η 6η Οδηγία (άρθρα 23-26), λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες και τα προβλήματα που παρουσιάζουν ορισμένοι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας, αποδέσμευσε τις δραστηριότητες αυτές από το κοινό σύστημα του ΦΠΑ. Συγκεκριμένα καθιέρωσε ειδικό καθεστώς φορολογίας, για τους εν λόγω κλάδους, προβλέποντας και την εναρμόνιση

αυτών των ειδικών καθεστώτων για τους κλάδους: μικρές επιχειρήσεις, αγροτικές εκμεταλλεύσεις, ταξιδιωτικά πρακτορεία.

ΦΑΣΗ V: Περίοδος 1985-1986

Σταθμό στην ενοποίηση της Ευρώπης αποτελεί η πρόταση της Επιτροπής του 1985 (Λευκή Βίβλος): «για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς» και στη συνέχεια η έγκριση και η έναρξη εφαρμογής της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης. Οι ενέργειες αυτές θέτουν σε κίνηση μια σειρά σημαντικών μεταρρυθμίσεων στο φορολογικό τομέα προς την κατεύθυνση της πλήρους εναρμόνισης των συστημάτων έμμεσης φορολογίας. Ειδικότερα για τον ΦΠΑ προβλέπεται η καθιέρωση κοινής φορολογικής βάσης, ενιαίου αριθμού φορολογικών συντελεστών και ανεκτών ορίων του ύψους των συντελεστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

1. ΓΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Η γενικότητα του φόρου αποτελεί σημαντικό παράγοντα αναμόρφωσης και βελτίωσης της δομής και λειτουργίας του όλου φορολογικού συστήματος.

Σε αντίθεση με το σύστημα που ίσχυε στο Φ.Κ.Ε το οποίο περιοριζόταν στη βιομηχανική και βιοτεχνική παραγωγή, καθώς και σε ορισμένες υπηρεσίες ρητά κατονομαζόμενες από το νόμο και που εξαιρεί του πεδίου εφαρμογής το κύκλωμα της διανομής (χονδρικό και λιανικό εμπόριο), το σύστημα του Φ.Π.Α. ανήκει στην κατηγορία του φόρου επί των συναλλαγών που χάρη στο μηχανισμό των εκπτώσεων του φόρου, πλήττει μόνο μία φορά το τελικό τίμημα των προϊόντων και υπηρεσιών οποιοσδήποτε και αν είναι ο αριθμός των πράξεων που μεσολαβούν από την παραγωγή και την κατανάλωση.

Πρόκειται δηλαδή για ένα ειδικό φόρο με ιδιαίτερο γνώρισμα την φορολόγηση της τελικής δαπάνης καταναλώσεως. Ο φόρος αυτός σαν έμμεσος φόρος επιβάλεται σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας και παροχής υπηρεσιών, που αποτελούν και την έκταση εφαρμογής του και με την μέθοδο των τμηματικών πληρωμών του φόρου επιβαρύνει σε κάθε στάδιο μόνο την "προστιθέμενη αξία", αφού ο υποκείμενος έχει δικαίωμα

από τον φόρο που αναλογεί στις πωλήσεις του (εκροές) και εκπέσει τον φόρο που επιβάρυνε τις αγορές του (εισροές).

Η γενικότερη επιβολή του φόρου προκύπτει από το συνδυασμό θετικών διατάξεων του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, οι οποίες βάση των αντικειμενικών κριτηρίων καθορίζουν τις φορολογητέες πράξεις χωρίς καμία διάκριση αν πρόκειται για παραγωγό (βιομήχανο, βιοτέχνη, χειροτέχνη ή γεωργό), έμπορο ελεύθερο επαγγελματία, παρέχοντα υπηρεσίες κ.λ.π.

Έτσι στον φόρο αυτό υπόκεινται οι "παραδόσεις αγαθών" και οι "παροχές υπηρεσιών" που γίνονται εξ επαχθούς αιτίας δηλαδή έναντι αμοιβής - στο εσωτερικό της χώρας, καθώς επίσης και οι εισαγωγές αγαθών από το εξωτερικό.

Ο όρος "παράδοση αγαθών" (LINVIRAISSON DE BIENS) που για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε στη φορολογική μας νομοθεσία, σημαίνει την μεταβίβαση εξουσίας διαθέσεως ενός αγαθού και καλύπτει διάφορες πράξεις όπως είναι η πώληση, η πώληση υπό αίρεση (αναβλητική ή διαλυτική), η ανταλλαγή, η μίσθωση- πώληση, η επίταξη, η απαλλοτρίωση που γίνεται από τις δημόσιες αρχές.

Επίσης σαν " παραδόσεις αγαθών" λογίζονται: α) η αποστολή αγαθών που γίνεται μεταξύ παραγγελέα και παραγγελιοδόχου είτε αυτή αφορά πώληση είτε αγορά αγαθών για λογαριασμό του παραγγελέα, β) οι

εργασίες φασόν και γ) οι εργασίες επί ακινήτων, δηλαδή η κατασκευή οικοδομών, οδών, γεφυρών, λιμενών κ.λ.π.

Εξάλου, με ειδικές διατάξεις ορίζονται οι περιπτώσεις εξομοιούνται προς "παράδοση αγαθών" όπως είναι η αυτοκατανάλωση η ιδιοχρησιμοποίηση αγαθών της επιχείρησης για σκοπούς άλλους πλην εκείνων της επιχειρηματικής δραστηριότητας κ.λ.π.

Τέλος με τον όρο "παροχή υπηρεσιών" νοείται κάθε εργασία ή παροχή που δεν αποτελεί "παράδοση αγαθών", ενώ με ειδικές διατάξεις απαριθμούνται περιπτώσεις που εξομοιούνται προς παροχή υπηρεσιών.

Έτσι με τις παραπάνω ρυθμίσεις ο φόρος επιβάλεται σε κάθε συναλλαγή που έχει σαν αντικείμενο την παράδοση αγαθών η παροχής υπηρεσιών εξ επαχθούς αιτίας.

Συνεπώς με την καθιέρωση του συστήματος του Φ.Π.Α, οι τρεις μεγάλοι τομείς της οικονομικής δραστηριότητας Εισαγωγή - Παραγωγή, Διανομή και Υπηρεσίες υπάγονται στο καθεστώς του Φ.Π.Α.

2. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΛΛΑΓΩΝ

Χωρίς αμφιβολία στο σύστημα του Φ.Π.Α. του οποίου βασική αρχή είναι η γενίκευση του φόρου, ώστε αυτός να καθίσταται ουδέτερος από την άποψη της φορολογικής επιβάρυνσης για τους παραγωγικούς και επαγγελματικούς κύκλους, κάθε απαλλαγή και εξαίρεση, εκτός του ότι προκαλεί σοβαρές ανωμαλίες και δυσχέρειες στο σύστημα, δημιουργεί

κυρίως ανισότητες μεταξύ των επιχειρήσεων γιατί διασπάται η αλυσίδα των εκπτώσεων του φόρου που καταβλήθηκε στα προηγούμενα στάδια. Πλην όμως λόγος οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής υπαγόρευσης στην κοινότητα όπως, στην δη κατευθυντήρια οδηγία (directive), που αποτελεί το βασικό κείμενο εναρμονίσεως των νομοθεσιών στη φορολογία του κύκλου εργασιών των κρατών - μελών, προέβλεψαν ένα ορισμένο αριθμό απαλλαγών θεωρούμενων σαν προσωρινών, μέχρι καταργήσεώς των, όταν επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός εξαλείψεως των φορολογικών συνόρων μεταξύ των Κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ).

Από τις αλλαγές αυτές που κυρίως δεν είναι εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής για να μη βλάπτεται η αρχή της γενικότητας του φόρου, ορισμένες ήταν υποχρεωτικές και άλλες προαιρετικές των οποίων η καθιέρωση επαφίεται για μεταβατική περίοδο στη διακριτική ευχέρεια των Κρατών - μελών.

Έτσι στο προτεινόμενο σχέδιο νόμου είχαν περιληφθεί αφ' ενός οι απαλλαγές που ήταν υποχρεωτικές από την οδηγία της Ε.Ο.Κ., αφ' ετέρου ορισμένος αριθμός απαλλαγών από εκείνες που τα Κράτη - μέλη είχαν την ευχέρεια να συμπεριλάβουν ή μη στην Εθνική του νομοθεσία.

Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι οι απαλλαγές αυτές ήταν αυστηρά αντικειμενικές αφού ακόμη και το Δημόσιο για τις αγορές του στο εσωτερικό

της Χώρας και τις εισαγωγές του από το εξωτερικό δεν απαλλάσσεται του Φ.Π.Α.

3. Η ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Η ουδετερότητα του φόρου, αποτελεί παράγοντα συμπίεσης του κόστους των αγαθών και υπηρεσιών και κίνητρο ανάπτυξης της ανταγωνιστικής ικανότητας των επιχειρήσεων.

Η ουδετερότητα του φόρου αποτελεί ένα από τα κύρια πλεονεκτήματα του συστήματος του Φ.Π.Α. Σε μία ελεύθερη οικονομία, η ουδετερότητα του φόρου έχει ιδιαίτερη αξία και παίζει σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικής ικανότητας των επιχειρήσεων .

Το βασικό μειονέκτημα του συστήματος της επαναληπτικής φορολογίας συνίσταται στο γεγονός, ότι σε κάθε στάδιο του κυκλώματος που είναι προϊόν ακολουθεί για να καταλήξει στον τελικό καταναλωτή ο φόρος επιβαρύνει κατ' επανάληψη (en cascade) και υπολογίζεται σ' ολόκληρη την αξία του προϊόντος, όσες φορές αυτό πωλείται, δηλαδή όσο μεγαλύτερο είναι το κύκλωμα παραγωγής και διανομής, τόσο η τιμή του εμπορεύματος επιβαρύνεται με φόρους.

Χαρακτηριστικό τέτοιου φόρου είναι τα τέλη χαρτοσήμου τομολογίων τα οποία επιβάλλονται επαναληπτικά, όσες φορές το προϊόν μεταβιβάζεται κατά τη διαδικασία παραγωγής ή διανομής και επαυξάνουν ή (διογκώνουν) το φορολογικό βάρος .

Έτσι, ενώ το ποσοστό είναι 2% πλέον 20% επ' αυτού υπέρ ΟΓΑ, όταν τα τέλη χαρτοσήμου επιβάλλονται τρεις και τέσσερις φορές αναβιβάζουν τελικά τη φορολογική επιβάρυνση σε 6.8% περίπου.

Συνεπώς, αν μεταξύ του κύκλωματος παραγωγής και διανομής μεσολαβούν περισσότερες ανεξάρτητες επιχειρήσεις που υπόκεινται σε φόρο, τότε το φορολογικό βάρος των προϊόντων θα είναι υψηλό. Αντίθετα αν το κύκλωμα παραγωγής και διανομής λόγω συγχώνευσης ή συγκέντρωσης των επιχειρήσεων είναι μικρό, τότε και το φορολογικό βάρος θα είναι χαμηλό.

Το φορολογικό βάρος, που πλήττει τα διάφορα προϊόντα καθορίζεται κατά μεγάλο ποσοστό από το βαθμό κάθετης ή οριζόντιας συγκέντρωσης των επιχειρήσεων παραγωγής και διανομής. Έτσι λόγω των πολλαπλών σωρευτικών φόρων, που υπήρχαν κατ' επανάληψη (en cascade) τα προϊόντα επιβαρύνονται τόσο κατά την παραγωγή τους όσο και κατά την πώλησή τους, με συνέπεια να ευνοούνται εξ απόψεως εσωτερικού ανταγωνισμού οι μεγάλες επιχειρήσεις (συγκροτήματα κάθετης ή οριζόντιας οργάνωσης και συγκέντρωσης) και να πλήττονται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Στο σημείο αυτό τα αποτελέσματα του Φ.Π.Α., είναι τελείως διάφορα, δηλαδή όχι μόνο ο φόρος αυτός είναι ουδέτερος, όσο αφορά το ακολουθητέο κύκλωμα που διαγράφει ένα προϊόν, αλλά επιπλέον αποτελεί κίνητρο ανάπτυξης της ανταγωνιστικής ικανότητας των επιχειρήσεων και

κατά συνέπεια προόδου και εκσυγχρονισμού αυτών. Έτσι ο βιομήχανος, βιοτέχνης, ο χονδρέμπορος και ο λιανοπωλητής δεν καταβάλουν πιά φόρο στο δημόσιο επί του ολικού τιμήματος των πωλουμένων εμπορευμάτων αλλά επί της αξίας, η οποία προστίθεται στο κόστος αυτών, απ' όπου και η ονομασία του φόρου αυτού. Εξάλου ο φόρος που επιβαρύνει τα γενικά έξοδα και τις λοιπές δαπάνες καθώς επίσης και τις επενδύσεις συμψηφίζεται ή επιστρέφεται.

4. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

Η φορολογική ουδετερότητα ευνοεί τον διεθνή ανταγωνισμό και κατά συνέπεια τις εξαγωγές. Οι δυσχέρειες διασφάλισης του διεθνούς ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων δεν οφείλονται μόνο στην ύπαρξη των προστατευτικών δασμών και λοιπών περιορισμών που επιβάλλονται κατά την εισαγωγή εμπορευμάτων.

Οφείλονται κυρίως περισσότερο στη διάρθρωση των φορολογικών συστημάτων που ισχύουν στο εσωτερικό κάθε χώρας και προπαντός στα υφιστάμενα ειδικά καθεστάτα συμψηφισμού των φόρων και των μέτρων εξαιρέσεων και απαλλαγών.

Στα πλαίσια των εξωτερικών συναλλαγών φορολογική ουδετερότητα σημαίνει ίση ποσοστιαία φορολογική επιβάρυνση δύο ομοίων προϊόντων προέλευσης εσωτερικού και εξωτερικού.

Για να επιτευχθεί αυτό, εφαρμόζεται η υπό της GATT καθιερωθείσα αρχή της φορολογίας στη χώρα προορισμού (Principe de P'imposition dans le pays de destination).

Οι εξαγωγές απαλλάσσονται από κάθε φόρο και εισαγωγές αντίθετος, υπόκεινται σε φορολογία όμοια με εκείνη που επιβαρύνει τα εγχώρια προσόντα. Ο υπολογισμός, όμως, των συμψηφισμών που διεργούνται κατά την εισαγωγή ή εξαγωγή προκαλεί σοβαρά προβλήματα όταν το εθνικό φορολογικό καθεστώς κάθε χώρας προβλέπει σωρευτικούς φόρους, οι οποίοι δεν μπορούν να εκπεσθούν.

Πραγματικά ένα τέτοιο σύστημα δεν παρέχει τη δυνατότητα ακριβούς υπολογισμού του ποσού των φόρων που έχουν ενσωματωθεί στην τιμή των εξαγομένων προϊόντων, ώστε αυτά να εκπεσθούν αλλά ούτε παρέχει τη δυνατότητα να καθορισθεί με ακρίβεια το ποσοστό φόρου, το οποίο θα εφαρμοστεί στα εισαγόμενα προϊόντα για να υπαχθούν αυτά στη φορολογία που υπόκεινται και τα όμοια εθνικά προϊόντα.

Οι φορολογικοί συμψηφισμοί δεν ενεργούνται επί ατομικής βάσης, αλλά υπολογίζονται βάση μέσων συντελεστών επιστροφής των φορολογικών επιβαρύνσεων κατά την εξαγωγή.

Η εφαρμογή όμως μέσων συντελεστών εκτός των γραφειοκρατικών ανωμαλιών και δυσχεριών που δημιουργεί τόσο στους εξαγωγείς, όσο και στο Δημόσιο, μοιραίως οδηγεί στη μη διασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων, καθ' όσον όπως παραπάνω έχει

λεχθεί, το φορολογικό βάρος ποικίλει ανάλογα με το βαθμό οργάνωσης και διάρθρωσης των επιχειρήσεων. Εάν κατά την εξαγωγή ενός προϊόντος, το ποσοστό επιστροφής των φορολογικών επιβαρύνσεων δεν αντικρίζει τα πραγματικά ποσά φόρου που έχει καταβάλει η επιχείρηση, τότε το εν λόγω προϊόν πλήττεται απ' την άποψη ανταγωνιστικής ικανότητας.

Αντίθετα, εάν το ποσό επιστροφής υπερβαίνει το ποσό του φόρου που καταβλήθηκε, τότε η διαφορά ισοδυναμεί με πριμοδότηση κατά την εξαγωγή.

Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και κατά την επιβολή των φόρων στα εισαγόμενα. Αν το συνολικό βάρος των φόρων υπερβαίνει το πραγματικό ποσό εκείνων που επιβάλλονται σε παρόμοια προϊόντα εγχώριας παραγωγής, τότε υπάρχει προστασία των τελευταίων. Αν όμως το βάρος αυτό είναι μικρότερο από εκείνο των φόρων που επιβαρύνουν τα Εθνικά προϊόντα, τότε αυτά που προέρχονται από το εξωτερικό από άποψη ανταγωνισμού, βρίσκονται σε καλύτερη θέση έναντι εκείνων εσωτερικής προέλευσης.

Επομένως οι εσφαλμένοι υπολογισμοί των κατ' αποκοπή συμψηφισμών, τόσο κατά την εισαγωγή όσο κατά την εξαγωγή, μερικές φορές πλήττουν επαχθέστερα τα εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα και άλλοτε επιβαρύνουν περισσότερο τα από την αλλοδαπή εισαγόμενα.

Έτσι έπρεπε να αποφευχθούν οι εσφαλμένοι υπολογισμοί των κατ' αποκοπή συμψηφισμών που προκαλούσαν σωρεία ανωμαλιών και

δυσχεριών στις εξωτερικές συναλλαγές της χώρας, να αποκατασταθεί η ίση φορολογική μεταχείριση μεταξύ ξένων και εγχώριων προϊόντων και να καταργηθούν οι σωρευτικοί φόροι που επιβάλλονταν κατ' επανάληψη χωρίς καμιά έκπτωση στα διαδοχικά στάδια της παραγωγής, εμπορίας και εξαγωγής.

Πράγματι τα πλεονεκτήματα του Φ.Π.Α. στο σημείο αυτό είναι σημαντικά. Το σύστημα του Φ.Π.Α., το οποίο ακολουθεί πιστά την αρχή της φορολογίας στη χώρα του προορισμού, εξαλείφει αυτές τις ανισότητες και διακρίσεις. Εξάλου με την αρχή της ενιαίας φορολογίας που καθιερώνει ο Φ.Π.Α. χάρη στον μηχανισμό των εκπτώσεων του φόρου(ιδιότητα που δεν έχουν οι σωρευτικοί φόροι) αφ' ενός εξασφαλίζει για όλα τα εξαγόμενα προϊόντα ένα αυτόματο και ακριβές σύστημα συμψηφισμού ή επιστροφής κάθε φόρου που έπληξε αυτά κατά τα προηγούμενα στάδια, αφ' ετέρου παρέχει την ευχέρεια για τον ακριβή υπολογισμό του ποσού του φόρου, ο οποίος θα πρέπει να επιβληθεί κατά την εισαγωγή ενός προϊόντος για να υπαχθεί στην ίδια φορολογία που υπάγεται ένα όμοιο εθνικό προϊόν, από την παραγωγή μέχρι την τελική διάθεσή του στην κατανάλωση.

5. Η ΚΑΘΟΛΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Η καθολικότητα (γενίκευση) του συστήματος του Φ.Π.Α. αποτελεί κίνητρο εκσυγχρονισμού των εμπορικών επιχειρήσεων και των παροχής υπηρεσιών.

Με την υπαγωγή στο σύστημα του Φ.Π.Α. του χονδρικού και λιανικού εμπορίου καθώς επίσης και γενικά όλων των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών με ταυτόχρονη κατάργηση των κάθε φύσης σωρευτικών φόρων, παρέχεται κίνητρο στους εμπόρους και στους παρέχοντες υπηρεσίες για ανακαίνιση και εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεών τους. Πράγματι το δικαίωμα το οποίο έχει με το Φ.Π.Α. κάθε έμπορος ή παρέχων υπηρεσίες να εκπέσει από τον αναλογούντα φόρο επί των πωλήσεων ή των παρεχομένων υπηρεσιών του, το φόρο εκείνο που επιβάρυνε την αγορά στοιχείων παγίου ενεργητικού, καθώς επίσης και τις εργασίες ανακαίνισης και εκσυγχρονισμού του καταστήματός του, αποτελεί μία ενίσχυση - σαν είδος ανοίγματος - πίστωσης - από μέρους του Δημοσίου σε κάθε υποκείμενο σε φόρο που πραγματοποιεί εμπορικές επενδύσεις. Ήδη, το δικαίωμα αυτό με τους διάφορους αναπτυξιακούς νόμους παρέχεται στους βιομηχάνους .

Η θετική αυτή διάταξη αποτέλεσε σοβαρό κίνητρο εκσυγχρονισμού και προόδου των εμπορικών και παροχής υπηρεσιών επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η διαδικασία εναρμόνισης των διάφορων τομέων της ελληνικής οικονομίας με τις προβλεπόμενες διατάξεις της ιδρυτικής Συνθήκης της ΕΟΚ ουσιαστικά έχει αρχίσει από το 1961 με την υπογραφή της Συμφωνίας των Αθηνών ύστερα από αίτηση της χώρας μας, τον Ιούλιο του 1959 για σύνδεση με την ΕΟΚ. Ο ρυθμός όμως των διαδικασιών εναρμόνισης εντατικοποιήθηκε από το 1979, όταν υπογράφηκε η Πράξη Προσχώρησης της Ελλάδας στην ΕΟΚ (ύστερα από αίτηση της Ελλάδας το 1975), με αποτέλεσμα να γίνει η χώρα μας το 1981 το δέκατο πλήρες μέλος της Κοινότητας.

Η εναρμόνιση της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της υποχρέωσης της χώρας μας να ευθυγραμμιστεί με τις διατάξεις του Κοινοτικού Δικαίου (πρωτογενούς και παράγωγου). Συγκεκριμένα η φορολογική εναρμόνιση προβλέπεται από τις διατάξεις της Συνθήκης της Ρώμης του 1957 (άρθρα 95 έως 99 και 220), της Πράξης

Προσχώρησης της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και τις κατευθυντήριες Οδηγίες του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Η Συνθήκη της Ρώμης προβλέπει κυρίως την εναρμόνιση των έμμεσων φόρων (γενικών και ειδικών), θέτοντας ένα βασικό κανόνα, ότι κανένα κράτος-μέλος δε θα επιβάλει (άμεσα ή έμμεσα) βαρύτερους φόρους στα προϊόντα των λοιπών χωρών-μελών σε σχέση με εκείνους που επιβαρύνουν τα προϊόντα του (εγχώρια-εισαγόμενα-εξαγόμενα). Η Συνθήκη δεν περιέχει ρητές διατάξεις για την εναρμόνιση του τομέα της άμεσης φορολογίας, αυτό όμως προβλέπεται έμμεσα με τα άρθρα 2,98 και 220.

Η Πράξη Προσχώρησης προβλέπει ρυθμίσεις για την τεχνική της προσαρμογής ορισμένων ελληνικών φορολογικών διατάξεων και καθορίζει τις λεπτομέρειες για την εφαρμογή των νέων κοινοτικών ρυθμίσεων (εξαιρέσεις, παρεκκλίσεις ή μεταβατικές ρυθμίσεις).

Συγκεκριμένα, όπως προβλέπεται από την Πράξη Προσχώρησης (28.5.1979), στον τομέα της έμμεσης φορολογίας η Ελλάδα όφειλε έως την 1.1.1986 (χρόνο λήξης της μεταβατικής περιόδου για την πλήρη προσχώρηση της Ελλάδας στις Ε. Κ.) να έχει προβεί στις πιο κάτω προσαρμογές:

- (i) Κατάργηση των εισαγωγικών δασμών, οι οποίοι εισπράττονται κατά την εισαγωγή από άλλα κράτη-μέλη, προϊόντων 22ετούς δασμολογικού αφοπλισμού, προϊόντων ΕΚΑΧ και ορισμένων προβληματικών ελληνικών γεωργικών προϊόντων

- (ii) κατάργηση των δασμών που επιβάλλονται στα εισαγόμενα·
- (iii) κατάργηση των φόρων που επιβαρύνουν περισσότερο τα εισαγόμενα σε σχέση με τα εγχώρια, εξαιτίας της διαφοροποίησης των συντελεστών και της βάσης που επιβάλλονται μεταξύ εισαγόμενων και εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων
- (iv) σύμφωνα με το άρθρο 126 προβλέπεται ότι η Ελλάδα θα συνεισφέρει στον προϋπολογισμό της Κοινότητας (ως την 31.12.1985) τα έσοδα των τελωνειακών δασμών που επιβάλλονται σε εισαγωγές από Τρίτες Χώρες, στα πλαίσια του Κοινού Εξωτερικού Δασμολογίου. Αυτό βέβαια ίσχυε υπό την προϋπόθεση, ότι η Ελλάδα θα υιοθετούσε πλήρως από 1.1.1981 το ΚΕΔ έναντι τρίτων μη προτιμησιακών χωρών και τις συμβατικές υποχρεώσεις της Κοινότητας για μείωση ή κατάργηση δασμών στα πλαίσια των προτιμησιακών συμφωνιών
- (v) εισαγωγή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (άρθ. 128) το βραδύτερο έως την 1.1.84, σε αντικατάσταση των γενικών φόρων κατανάλωσης (ΦΚΕ και χαρτόσημο τιμολογίων), σύμφωνα πάντοτε με τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις της 6ης Οδηγίας·
- (vi) η Ελλάδα θα συμμετέχει στον προϋπολογισμό της Κοινότητας με ποσό που θα αντιστοιχεί στο 1% της απόδοσης του ΦΠΑ, μέχρις όμως της εισαγωγής του ΦΠΑ η συμμετοχή αυτή θα υπολογίζεται με βάση την ποσοστιαία συμμετοχή του ΑΕΠ στο συνολικό ΑΕΠ της Κοινότητας

(vii) επιτρέπεται η διατήρηση των υπαρχόντων ή η εισαγωγή νέων ειδικών φόρων ή η αναμόρφωση μονοσταδιακών γενικών σε ειδικούς φόρους, με ορισμένες προϋποθέσεις.

Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες της ΕΟΚ εξάλλου αναφέρονται στον τρόπο εναρμόνισης των επιμέρους φορολογιών και δίνουν το Πλαίσιο, μέσα στο οποίο πρέπει να κινηθούν οι ελληνικοί φορολογικοί νόμοι. Σύμφωνα με τις διατάξεις των Κατευθυντήριων Οδηγιών της ΕΟΚ η χώρα μας είχε την υποχρέωση να προβεί στην εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας.

Στην ανάλυση που ακολουθεί θα εκτεθούν οι ρυθμίσεις, στις οποίες προχώρησε η ελληνική κυβέρνηση, για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που είχε έναντι της Κοινότητας για την εναρμόνιση του φορολογικού τομέα.

Η Ελλάδα ζήτησε αναβολή 2 ετών από την αρχικά προσδιορισμένη ημερομηνία εισαγωγής του ΦΠΑ, ώστε η εφαρμογή του ΦΠΑ να είναι αποτελεσματική και να ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικές επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία (τιμές, ισοζύγιο πληρωμών). Το αίτημα αυτό συμπεριέλαβε η χώρα μας στο «Μνημόνιο» που υπέβαλε στην Κοινότητα το 1983, ζητώντας αναβολή ως την 1.1.1986, αντί της 1.1.1984.

Η Εισαγωγή του ΦΠΑ στη χώρα μας είχε μελετηθεί από τις αρχές της 10ετίας του 1970 και είχαν καταρτισθεί και τα σχετικά σχέδια Νόμου. Τα διαρθρωτικά όμως προβλήματα της ελληνικής Οικονομίας (χαμηλή παραγωγικότητα και δυσμενείς ανταγωνιστικές συνθήκες), η έλλειψη εκσυγχρονισμένων υπηρεσιών βεβαίωσης - είσπραξης των φόρων και η

αδυναμία διασταυρώσεως των φορολογικών στοιχείων, σε συνδυασμό με την πανσπερμία έμμεσων φόρων και την ύπαρξη πολλών μικρών επιχειρήσεων με χαμηλό επίπεδο λογιστικής οργάνωσης, οδηγούσαν κάθε φορά στην αναβολή λήψεως αποφάσεων εισαγωγής του συστήματος του ΦΠΑ. Αλλά η υπογραφή της Πράξης Προσχωρήσεως της Ελλάδα στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες δεν άφηνε πλέον μεγάλα περιθώρια για αναβολές.

Τα παραπάνω όμως προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και τα αιτήματα της ελληνικής κυβέρνησης έλαβε σοβαρά υπόψη η Κοινότητα, με αποτέλεσμα να δοθούν στην Ελλάδα πολλές δυνατότητες για να ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικές επιπτώσεις από την εισαγωγή του ΦΠΑ και να εξασφαλιστούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την ομαλή λειτουργία του.

Με το πνεύμα αυτό η Κοινότητα επέτρεψε τη λήψη ειδικών μέτρων κατά παράβαση του άρθρ. 95 της Συνθήκης της Ρώμης, για την προστασία της εγχώριας παραγωγής. Συγκεκριμένα στα πλαίσια του ελληνικού «Μνημονίου» έγινε δεκτό από την ΕΟΚ αίτημα της χώρας μας για την εισαγωγή του ΦΠΑ από 1.1.1986¹. Στη συνέχεια η ΕΟΚ ανταποκρίθηκε σε νέο αίτημα της ελληνικής κυβέρνησης για αναβολή εισαγωγής του ΦΠΑ και εφαρμογή του από την 1.1.1987.

Πράγματι στις 27.1.1986 ο Υπουργός των Οικονομικών κατέθεσε στη Βουλή για συζήτηση και ψήφιση το σχέδιο νόμου «για την εφαρμογή του φόρου προστιθέμενης αξίας», το οποίο βασιζόταν στις υποχρεωτικές,

για όλα τα κράτη-μέλη, διατάξεις της 6^{ης} Οδηγίας. Το σχέδιο Νόμου ψηφίστηκε από τη Βουλή και ο ΦΠΑ άρχισε να εφαρμόζεται στη χώρα μας από 1.1.1987.

Για τη διατήρηση της προστασίας της εγχώριας παραγωγής, ύστερα από συζήτηση με την ΕΟΚ, αποφασίστηκε η μη άμεση κατάργηση των φόρων επί των εισαγόμενων προϊόντων, κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 9, 12, 16 της Συνθήκης της Ρώμης. Η ρύθμιση αυτή έγινε με την ψήφιση των Νόμων 1249/1982 και 1477/1984. Ειδικότερα με το Ν. 1249/1982 (άρθρο 51) η δασμολογητέα αξία προσαυξάνεται (π.χ. κατά το ποσοστό για μάρκετινγκ) κι έτσι, σε συνδυασμό με άλλες επιβαρύνσεις επί των εισαγόμενων προϊόντων, τα εγχωρίως παραγόμενα ήταν σε πλεονεκτική θέση, με σκοπό την προστασία της εγχώριας παραγωγής. Με το Ν. 1477/1984 η χώρα μας ανέλαβε την υποχρέωση για σταδιακή κατάργηση από 2.7.1984 μέχρι 1.1.1989 των υπερβαλλουσών επιβαρύνσεων από έμμεσους φόρους, επί των εισαγομένων, σε σχέση με τα εγχωρίως παραγόμενα αγαθά. Οι επιβαρύνσεις αυτές εκφράστηκαν σε ποσοστά (%) που επιβάλλονται σε ομοιόμορφη φορολογητέα βάση και μειώνονται σταδιακά μέχρι μηδενισμού τους (Ρυθμιστικός Φόρος). Με την εισαγωγή του Ρυθμιστικού Φόρου, έγιναν και οι απαραίτητες ρυθμίσεις για την έκπτωση της αξίας των εισαγόμενων πρώτων υλών που περιλαμβάνονταν στη φορολογητέα αξία του ΦΚΕ και του χαρτοσήμου τιμολογίων και έπρεπε να επιστραφούν κατά την εξαγωγή προϊόντων. Ο ρυθμιστικός φόρος

μηδενίστηκε από 1.1.1989, με συνέπεια τη μείωση των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων, στα οποία είχε επιβληθεί. Από την παραπάνω ανάλυση φαίνεται ότι η χώρα μας, έστω με καθυστέρηση, μπόρεσε να πραγματοποιήσει μέχρι σήμερα τις αναγκαίες αναπροσαρμογές στον τομέα της έμμεσης φορολογίας (εισαγωγή του ΦΠΑ και κατάργηση του ρυθμιστικού φόρου), που προβλέπονταν τόσο από τη Συνθήκη της Ρώμης και την Πράξη Προσχώρησης όσο και από τις Κοινοτικές Οδηγίες. Οι αναπροσαρμογές αυτές πράγματι οδήγησαν στον εκσυγχρονισμό και την απλοποίηση του συστήματος των έμμεσων φόρων στη χώρα μας. Παραμένουν όμως ακόμη πολλοί έμμεσοι φόροι, ειδικότερα ειδικοί φόροι, οι περισσότεροι από τους οποίους (εκτός από τους παραδοσιακούς ειδικούς φόρους) θα πρέπει να καταργηθούν στα πλαίσια της πλήρους φορολογικής εναρμόνισης.

Οι έμμεσοι αυτοί φόροι που πρέπει να καταργηθούν και να ενσωματωθούν στον ΦΠΑ αποδίδουν σημαντικό ύψος εσόδων. Αναλυτικότερα το 1987 απέδωσαν 215 δισ. δραχ. και αποτελούν το 19% των έμμεσων φόρων και το 43% του ΦΠΑ. Συγκεκριμένα οι φόροι αυτοί είναι οι εξής: τέλη χαρτοσήμου (91 δισ. δραχ.), ειδικός φόρος και τα τέλη αρχικής κυκλοφορίας των αυτοκινήτων (56 δισ. δραχ.), ενοποιημένοι φόροι κατανάλωσης (21 δισ. δραχ.), ειδικός φόρος τραπεζικών υπηρεσιών (33 δισ. δραχ.), ΦΚΕ στις ασφαλιστικές επιχειρήσεις (6 δισ. δραχ.) και λοιποί ειδικοί φόροι κατανάλωσης (6 δισ. δραχ.). Πρέπει εξάλλου να σημειωθεί, ότι οι

φόροι αυτοί είναι αντίστροφα προοδευτικοί, δεν επιστρέφονται κατά την εξαγωγή, παραβλάπτοντας την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων στη διεθνή αγορά, ενώ ορισμένοι επιβαρύνουν μόνο τα εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα, μειώνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων προϊόντων στην ελληνική αγορά. Η κατάργηση ή ενσωμάτωση στο ΦΠΑ αυτών των φόρων είναι συνεπώς επιβεβλημένη.

2. Ο ΦΠΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Τα έσοδα από έμμεσους φόρους προέρχονται κυρίως από το ΦΠΑ και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης. Συγκεκριμένα, για το 1989 ο ΦΠΑ αποτελεί το 49,3% των έμμεσων φόρων, δηλ. 755 δισ. δρχ. Ο ΦΠΑ εξάλλου προέρχεται κατά 90% από τις εξής δραστηριότητες προϊόντα: εισαγόμενα (247 δισ. δρχ.) Βιομηχανικές-Βιοτεχνικές-Γεωργικές Επιχειρήσεις (239 δισ. δρχ.), Εμπορικές Επιχειρήσεις (109 δισ. δρχ.) και Πετρελαιοειδή Προϊόντα-Λιπαντικά και Παράγωγα τους (86 δισ. δρχ.).

Ο ΦΠΑ που ισχύει στη χώρα μας βασίζεται στην 6η Οδηγία της ΕΟΚ και καλύπτει όλες τις οικονομικές μονάδες παραγωγής-εμπορίας αγαθών-παροχής υπηρεσιών και όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας, ως και το λιανικό εμπόριο. Αντίθετα ο ΦΚΕ κάλυπτετα βιομηχανικά προϊόντα και ορισμένες υπηρεσίες και το χαρτόσημο, μόνο στις συναλλαγές μεταξύ επιτηδευματιών. Ο ΦΠΑ επιβάλλεται στην κατανάλωση, είτε αυτή προέρχεται από την εγχώρια παραγωγή είτε από

εισαγωγές (ίδιοι φορολογικοί συντελεστές και ίδιες απαλλαγές). Αντίθετα οι εξαγωγές και τα κεφαλαιουχικά αγαθά απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ.

Ειδικότερα για τα κεφαλαιουχικά αγαθά πρέπει να επισημανθεί, ότι η απαλλαγή τους από τον ΦΠΑ δεν σημαίνει ότι η επιχείρηση, που πωλεί κεφαλαιουχικά αγαθά, δεν θα επιβάλλει φόρο. Αντίθετα επιβάλλει ΦΠΑ, γιατί γι' αυτήν την επιχείρηση τα αγαθά αυτά είναι εμπορεύσιμα αγαθά. Συνεπώς, αν μια επιχείρηση πωλεί τέτοια αγαθά, θα επιβάλλει ΦΠΑ σε όλους τους αγοραστές και αν ο αγοραστής είναι τελικός καταναλωτής, αυτός θα επιβαρυνθεί με το φόρο, αν όμως συμβεί ο αγοραστής να είναι επιχείρηση τότε θα έχει το δικαίωμα να συμψηφίσει το φόρο που πλήρωσε με τον ΦΠΑ που θα εισπράξει από την πώληση άλλων προϊόντων.

Πίνακας 3.1

ΕΞΕΛΙΞΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ 1988-1990

σε διό. δολ.						
Κω	Κατηγορίες	1988	1989	1990	Ποσοστιαία	Μεταβολή
δικο	Εσόδων	εκτιμήσεις	προβλέψεις	1988/1989	%	
000	ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	519,	584.3	819,7	12.4	40.3
100	ΈΜΜΕΣΟΙ	1266	1391.	1958,1	9.9	40,7
110	Λοιποί	-	-	-	-	-
120	Ειδικές Εισφορές	-	-	-	-	-
	επιβατικών	21	10	10	-	-
130	Φόρος	413	418.1	612.7	1.0	46.4
140	Φόρος	707	800.5	1254.1	14.0	37.0
148	Φόρος	500	714.7	1000.0	10.7	40.0
148	ΦΠΑ	201	284.5	460.0	-	-
148	ΦΠΑ στις Βιομηχ.	-	-	-	-	-
	Γεωργικές Επιχειρήσεις	144,	149.3	175.0	-	-
		4				
149	ΦΠΑ	-	-	-	-	-
	Επιχειρήσεις	75.0	78.5	95.0	-	-
149	ΦΠΑ	-	-	-	-	-
	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	25.0	27.5	35.0	-	-
148	ΦΠΑ	-	-	-	-	-
	Επιχειρήσεις διακομιχών και	-	-	-	-	-
	επιχειρήσεις αυτοκινητών	0.5	0.5	0.6	-	-
148	ΦΠΑ	-	-	-	-	-
	κατασκευής ακινήτων και	-	-	-	-	-
	τεμαχίων έργων	22.1	25.3	32.0	-	-
148	ΦΠΑ	-	-	-	-	-
	κατασκευής ακινήτων	-	-	-	-	-
	στα προάστια των	65.0	73.3	100.0	-	-
148	ΦΠΑ	64.6	75.3	102.4	-	-
	σε λοιπές	-	-	-	-	-
150	Έμμεσοι	4.0	5.0	6.7	-	-
160		-	-	-	-	-
0	-	-	-	-	-	-
I	Λοιποί Έμμεσοι	41,4	23,0	22.9	-	-
900	φόροι	-	-	-	-	-
410	Έσοδα για ΕΟΚ	25.9	33,7	42.3	-	-
0		-	-	-	-	-

Ο Νόμος για την εισαγωγή του ΦΠΑ στη χώρα μας δεν κάνει διάκριση μεταξύ απαλλαγής και εξαιρέσης από το φόρο. Διακρίνει όμως τις απαλλαγές σε δύο κατηγορίες: στις απαλλαγές με δικαίωμα έκπτωσης του φόρου των εισροών και στις απαλλαγές χωρίς αυτό το δικαίωμα (εξαιρέση από το ΦΠΑ).

Ο ΦΠΑ υπολογίζεται με βάση τη συνολική αξία πώλησεως του προϊόντος, αλλά ουσιαστικά το ποσό του φόρου, με το οποίο επιβαρύνει πρόσθετα το προϊόν είναι ανάλογο προς την προστιθέμενη του αξία. Για τον υπολογισμό του φόρου στις παραδόσεις αγαθών και στην παροχή υπηρεσιών εφαρμόζονται οι φορολογικοί συντελεστές που ισχύουν κατά το χρόνο γένεσης της φορολογικής υποχρέωσης.

Πίνακας 3.1
ΕΞΕΛΙΞΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

σε δισ δρχ.

Κατηγορίες Εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού	Ποσοστιαί				Μεταβολή 1989/1990
	1988	1989 εκτιμήσεις 1975,5	1990 προβλέψεις 2777,8	1988/1989 10,6	
ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	1785,8	2129,4	2970,0	10,4	39,5
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	2810,8	3544,6	4680,0	26,1	32,0
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ	881,8	1415,2	1710,0	60,5	20,8
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
ΕΛΛΕΙΜΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛ					
ΠΟΣΟΣΤΑ ΔΕΠ					
ΕΛΛΕΙΜΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠ.	11,9	16,6	16,2	-	-
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	24,0	22,6	26,3	-	-
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ ΩΣ	70,9	70,4	70,5	-	-
ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ					
ΦΠΑ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΩΝ	47,3	51,3	51,1	-	-
ΕΜΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ %					

σε δισ δρχ.

Κωδικοί	Κατηγορίες Εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού	1988			1989		1990		Ποσοστιαί Μεταβολή	
		1988	1989	1990	εκτιμήσεις	προβλέψεις	1988/1989	1989/1990		
0000	ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	519,7	584,3	819,7			12,4	40,3		
1000	ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	1266,1	1391,2	1958,1			9,9	40,7		
1100	Δασμοί	-	-	-			-	-		
1200	Ειδικές Εισφορές και τέλη εισαγωγών - εξαγωγών	2,1	1,9	1,9			-	-		
1300	Φόρος καταναλώσεως	413,6	418,1	612,2			1,0	46,4		
1400	Φόρος στις συναλλαγές	797,5	909,5	1254,1			14,0	37,9		
1480	Φόρος προστιθέμενης αξίας	599,0	715,2	1000,0			19,2	40,0		
1481	ΦΠΑ στα εισαγόμενα	201,5	284,5	460,0			-	-		
1482	ΦΠΑ στις βιομ. - Βιοτεχ.	144,4	149,3	175,0			-	-		
1483	ΦΠΑ στις εμπορικές Επιχειρήσεις	75,0	78,5	95,0			-	-		
1484	ΦΠΑ στις επιχειρήσεις μεταφορών - ΔΕΗ - ΟΤΕ και ξενοδοχείων	25,9	27,5	35,0			-	-		
1485	ΦΠΑ στις τραπεζικές Εργασίες, διαφημίσεις και επισκευές αυτοκινήτων	0,5	0,5	0,6			-	-		
1486	ΦΠΑ σε επιχειρήσεις κατασκευής ακινήτων και τεχνικών έργων	22,1	25,3	32,0			-	-		
1487	ΦΠΑ στα πετρελαιοειδή προϊόντα, στα λιπαντικά και στα παράγωγά τους.	65,0	73,3	100,0			-	-		
1489	ΦΠΑ σε λοιπές δραστηριότητες	64,6	75,3	102,4			-	-		
1500	Έμμεσοι φόροι υπέρ τρίτων	4,0	5,0	6,2			-	-		
1600-		41,4	23,0	22,9			-	-		
1900	Λοιποί Έμμεσοι φόροι									
4100	Έσοδα για ΕΟΚ	25,9	33,7	42,3			-	-		

3. ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΦΠΑ ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

Η εισαγωγή του ΦΠΑ στη χώρα μας υπήρξε σε σημαντικό βαθμό επιτυχής, με περισσότερα θετικά παρά αρνητικά αποτελέσματα, αλλά διαχρονικά δεν απέδωσε πλήρως τα αναμενόμενα έσοδα.

Συγκεκριμένα ο ΦΠΑ προϋπολογίστηκε για το 1987 ότι θα αποδώσει 445 δισ. δρχ. (37,1% του συνόλου των έμμεσων φόρων) και τελικά απέδωσε 499 δισ. δρχ. (43%). Αυτό δείχνει ότι (παρά τη φοροδιαφυγή κατά την εφαρμογή του ΦΠΑ), με την υπόθεση της αντικατάστασης φόρων ίσης απόδοσης (469 δισ. δρχ.), οι συντελεστές του ΦΠΑ ήταν πολύ υψηλότεροι από εκείνους που απαιτούνταν για να εξασφαλιστούν τα έσοδα του ΦΚΕ και χαρτοσήμου που αντικατέστησε ο ΦΠΑ (βλ. Πίνακα 3.2). Αντίθετα το 1988 είχαν προϋπολογιστεί 700 δισ. δρχ. και τελικά εισπράχθηκαν 599,5 δισ. δρχ.

Χάρη στα συνδυασμένα μέτρα που είχαν ληφθεί για την έγκαιρη ενημέρωση των ενδιαφερόμενων τάξεων, των φοροτεχνικών υπαλλήλων και των φορολογουμένων, η μετάβαση το 1987 από το παλαιό στο νέο σύστημα έμμεσου φορολογίας έγινε ομαλά, χωρίς σοβαρούς κλυδωνισμούς και ιδιαίτερα προβλήματα για το δημόσιο και τις επιχειρήσεις.

Η κατάργηση μιας σειράς έμμεσων φόρων, που αντικαταστάθηκαν από τον ΦΠΑ, καθώς και των σχετικών πολύπλοκων και χρονοβόρων διαδικασιών δήλωσης και βεβαίωσης τους, είχε ως αποτέλεσμα την

εξοικονόμηση χρόνου και δαπάνης τόσο για το δημόσιο όσο και για τους φορολογουμένους.

Παρά την αρχή της καθολικότητας του νέου συστήματος φορολογίας, συνέπεια της οποίας ήταν η υπαγωγή του συνόλου σχεδόν της οικονομικής δραστηριότητας (περιορισμένες οι απαλλαγές) στον ΦΠΑ - γεγονός που αύξησε τον όγκο εργασίας των φορολογικών υπηρεσιών- οι τελευταίες ανταποκρίθηκαν τον πρώτο χρόνο σε ικανοποιητικό βαθμό και στις ανάγκες του ΦΠΑ, μολονότι δεν έγινε ουσιαστική ενίσχυση σε προσωπικό, κάτι που σε άλλα κράτη-μέλη συνέβη κατά τρόπο εντυπωσιακό (8000 νέοι υπάλληλοι στο Ηνωμένο Βασίλειο για τις ανάγκες του ΦΠΑ).

Η ουδετερότητα του ΦΠΑ που, με εξαίρεση κάποιες περιορισμένες περιπτώσεις, δεν υπεισέρχεται στο κόστος των αγαθών και υπηρεσιών, βοήθησε τις παραγωγικές τάξεις εξασφαλίζοντας ορθολογικότερη λειτουργία και διαφάνεια, ίσους όρους ανταγωνισμού, ακριβή υπολογισμό και σύντομη έκπτωση των φόρων που επιβαρύνουν τις εισροές των προϊόντων που εξάγονται.

Στον τομέα όμως της πάταξης της φοροδιαφυγής θα πρέπει να γίνει παραδεκτό, ότι η εφαρμογή του ΦΠΑ δεν απέδωσε θετικά αποτελέσματα και δεν βελτίωσε την υπάρχουσα κατάσταση.

Οι ελπίδες για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, βασισμένες στο επιχείρημα ότι θα προκύψει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ πωλητή και αγοραστή εξαιτίας του παρεχόμενου δικαιώματος για την έκπτωση του

ΦΠΑ των εισροών, δεν επαληθεύθηκαν, θεωρητικά ο αγοραστής έχει συμφέρον για την έκδοση παραστατικού της συναλλαγής προκειμένου να γίνει έκπτωση ΦΠΑ, με τον οποίο επιβαρύνεται. Στην πράξη όμως έχει διαπιστωθεί, ότι η μη έκδοση τιμολογίου παρέχει τη δυνατότητα στον αγοραστή να διενεργήσει και αυτός με τη σειρά του πωλήσεις, χωρίς να εκδίδει στοιχεία. Έτσι ωφελείται ευθέως και ο αγοραστής, αφενός με την απόκρυψη εσόδων στη φορολογία εισοδήματος και αφετέρου με την είσπραξη και παρακράτηση ποσού ΦΠΑ μεγαλύτερου από αυτό που θα είχε το δικαίωμα να εκπέσει. Οι λόγοι, για τους οποίους ο ΦΠΑ δεν έφθασε στον επιθυμητό βαθμό απόδοσης ως προς τα έσοδα, και οι παράγοντες που συνέτειναν στη διατήρηση ή μάλλον την επαύξηση κατά τη γνώμη μας της φοροδιαφυγής, μετά την εφαρμογή του ΦΠΑ, είναι συνοπτικά κυρίως οι ακόλουθοι:

1. Η ανυπαρξία ικανοποιητικής μηχανογραφικής στήριξης του συστήματος ΦΠΑ που βελτιώνεται και επεκτείνεται σιγά σιγά σε όλη την Ελλάδα.
2. Η ανυπαρξία Εφοριών που να είναι αρμόδιες μόνο για τον ΦΠΑ (Ειδικές Εφορίες ΦΠΑ) για να εξασφαλίζεται η διασταύρωση των φορολογικών στοιχείων και ιδιαίτερα των εικονικών παραστατικών.
3. Η έλλειψη προσωπικού και η ανεπαρκής κατάρτιση και εμπειρία του προσωπικού σε θέματα ελέγχου σύγχρονων επιχειρήσεων.

4. Η εφαρμογή του δείγματος στο εισόδημα και η έλλειψη μεθοδευμένων έκτακτων ελέγχων τόσο στους χώρους των επιχειρήσεων όσο και κατά τη διακίνηση των αγαθών.
6. Η ύπαρξη καθεστώτος μειωμένων συντελεστών για τη Δωδεκάνησο και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου

Πίνακας 3.2

ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΠΑ ΑΠΟ 1.1.87 (ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ 1986)

ΚΩΔ. ΑΡΙΘ.	Περιγραφή Φόρου	Ποσό σε εκ. δραχ.
1229	Λοιπά τέλη εισαγωγής	69,5
1311	Φόρος Κύκλου Εργασιών σε βιομηχανίες και βιοτεχνίες	46.781,5
1312	Φ.Κ.Ε. στις επιχειρήσεις επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων	1.112,0
1313	Φ.Κ.Ε. στις τραπεζικές επιχειρήσεις	21.327,1
1315	Φ.Κ.Ε. στις επιχειρήσεις μεταφορών	2.332,4
1316 και 1318 (1316)	Φ.Κ.Ε. στην επιχείρηση παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος και στα κάθε είδους ακαθάριστα έσοδα του ΟΤΕ	19.648,3
1321 και 1322 (1317)	Φ.Κ.Ε. στις διαφημιστικές και στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις	5008,1
1323 (1318)	Φ.Κ.Ε. Καπνού	4.227,6
1329 (1319)	Φ.Κ.Ε. στις λοιπές επιχειρήσεις	4.490,5
1341	Ειδικός Φόρος κατανάλωσης ζάχαρης και προϊόντων που παρέχουν ζάχαρη	2.292,4
1352	Φόρος στα εισιτήρια δημόσιων θεαμάτων	844,0
1353	Φόρος στα εισιτήρια ποδοσφαιρικών συναντήσεων	0,2
1354	Φόρος στις εισπράξεις ζαχαροπλαστέιων και λοιπών Κέντρων πολυτελείας και υπερπολυτελείας	1.305,6
1355	Φόρος στις εισπράξεις κέντρων διασκέδασης	710,7
1361	Φόρος στην κατανάλωση αμυλοσιροπίου που παράγεται στο εσωτερικό	2.536,3
1367	Φόρος στις αποδοχές υπαλλήλων και εργατών που καταβάλλονται από τις βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις	3.866,0
1381	Φ.Κ.Ε. στα είδη που εισάγονται από το εξωτερικό	61.157,7
1426 και 1427 (1425)	Τέλη χαρτοσήμου σε πωλήσεις αγαθών, βιομηχανικών και εμπορικών επιχειρήσεων και γεωργικών προϊόντων από παραγωγούς	
124.188,4	1429 και 1439 Τέλη χαρτοσήμου λοιπών επιχειρήσεων και λοιπά	
(1429)	τέλη χαρτοσήμου	24.147,1
1433 (1427)	Τέλη χαρτοσήμου εισπραττόμενα από αγαθά που εισάγονται από το εξωτερικό	30.406,1

Πίνακας 3.2
ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΠΑ ΑΠΟ 1.1.87
(ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ 1986)

ΚΩΔ. ΑΡΙΘ.	Περιγραφή Φόρου	Ποσό σε εκ. δραχ.
1229	Λοιπά τέλη εισαγωγής	69,5
1311	Φόρος Κύκλου Εργασιών σε βιομηχανίες και βιοτεχνίες	46.781,5
1312	Φ.Κ.Ε. στις επιχειρήσεις επισκευής και συντήρησης αυτοκινήτων	1.112,0
1313	Φ.Κ.Ε. στις τραπεζικές επιχειρήσεις	21.327,1
1315	Φ.Κ.Ε. στις επιχειρήσεις μεταφορών	2.332,4
1316 και 1318 (1316)	Φ.Κ.Ε. στις επιχειρήσεις παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος και στα κάθε είδους ακαθάριστα έσοδα του ΟΤΕ	19.648,3
1321 και 1322 (1317)	Φ.Κ.Ε. στις διαφημιστικές και στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις	5.008,1
1323 (1318)	Φ.Κ.Ε. Καπνού	4.227,6
1329 (1319)	Φ.Κ.Ε. στις λοιπές επιχειρήσεις	4.490,5
1341	Ειδικός φόρος κατανάλωσης ζάχαρης και προϊόντων που παρέχουν ζάχαρη	2.292,4
1352	Φόρος στα εισιτήρια δημοσίων θεαμάτων	844,0
1353	Φόρος στα εισιτήρια ποδοσφαιρικών συναντήσεων	0,2
1354	Φόρος στις εισπράξεις ζαχαροπλασטיών και λοιπών Κέντρων πολυτελείας και υπερπολυτελείας	1.305,6
1355	Φόρος στις εισπράξεις κέντρων διασκέδασης	710,7
1361	Φόρος στη κατανάλωση αμυλοσιροπίου που παράγεται στο εσωτερικό	2.536,3
1367	Φόρος στις αποδοχές υπαλλήλων και εργατών που καταβάλλονται από τις βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις	3.866,0
1381	Φ.Κ.Ε. στα είδη που εισάγονται από το εξωτερικό	61.157,7
1426 και 1427 (1425)	Τέλη χαρτοσήμου σε πωλήσεις αγαθών, βιομηχανικών, βιοτεχνικών και εμπορικών επιχειρήσεων και γεωργικών προϊόντων από παραγωγούς	124.188,4
1429 και 1439 (1429)	Τέλη χαρτοσήμου λοιπών επιχειρήσεων και λοιπά τέλη χαρτοσήμου	24.147,1
1433 (1427)	Τέλη χαρτοσήμου εισπραττόμενα από αγαθά που εισάγονται από το εξωτερικό	30.406,1
1434 (1428)	Πρόσθετο ποσοστό 20% στα τέλη χαρτοσήμου	17.612,7
1461	Ειδικός φόρος κατανάλωσης στα είδη που εισάγονται από το εξωτερικό	16.000,8
1462	Ειδικός φόρος κατανάλωσης στα είδη που παράγονται εγχώρια	4.069,0
	ΣΥΝΟΛΟ φόρων προς αντικατάσταση (1986)	394.133,3
	Προβολή αυτών των εσόδων για το 1987*	469.412,1
	Εισπράξεις από ΦΠΑ το 1987	498.671,3

1434	(1428)	Πρόσθετο ποσοστό 20% στα τέλη χαρτοσήμου			
		17.612,7			
1461		Ειδικός φόρος κατανάλωσης στα είδη που εισάγονται από το εξωτερικό		16.000,8	
1462		Ειδικός φόρος κατανάλωσης στα είδη που παράγονται εγχώρια		4.069,0	
		ΣΥΝΟΛΟ φόρων προς αντικατάσταση	(1986)		
		394.133,3			
				469.41	
				2,1	
				498.67	
				1,3	

Προβολή αυτών των εσόδων για το 1987" Εισπράξεις από ΦΠΑ το 1987

* Υποθέσαμε ότι οι φόροι αυτοί θα αυξάνονταν με το ρυθμό αυξήσεως των έμμεσων φόρων 1987/1986, δηλαδή 19,1%.

Πίνακας 4.14

ΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΦΠΑ 1987

σε δύο δρχ

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΓΧΩΡΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛ. Διαθέρωση ΦΠΑ Φορολογική ΦΠΑ Μέση Βάση Επιβάρυνση	%	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΦΠΑ επί των εισαγωγών μελών Φορολογική ΦΠΑ Μέση Φορολογική ΦΠΑ Μέση ΦΠΑ επί των εξαγωγών βάση Επιβάρυνση βάση Επιβάρυνση % %								
3%, 6%. 18%. 36%	3500 474	13,5	1034	121	11.7	-	-	-	-	-
6% , 20%	3500 442	12,7	1034	167	16.0	432	68	15.8	99	
8% . 20%	3500 478	13,7	1034	172	16,6	432	71	16.4	101	
7% . 17%	3500 410	11,7	1034	147	14.2	432	60	13.9	87	
6% . 16%	3500 375	10.7	1034	137	13.1	432	56	13.0	81	

4.Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΚΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι μεταρρυθμίσεις που πρότεινε η Επιτροπή φαίνονται καταρχήν ανώδυνες και ήταν αποδεκτές από την πλειοψηφία του επιχειρηματικού κόσμου και των καταναλωτών. Εντούτοις οι αναμενόμενες επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία, αν υιοθετηθούν οι προτάσεις της Επιτροπής, θα είναι πολύ σημαντικές, ιδιαίτερα για τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

Πόσο σημαντικές ήταν οι μεταρρυθμίσεις αυτές για την ελληνική οικονομία φαίνεται και από τους συντελεστές σημασίας και δυσκολίας, που εμπεριέχονται στην έκθεση Cecchini (βλ. εκεί Πίνακες 1 και 2).

Για την αξιολόγηση των επιπτώσεων αυτών των φορολογικών μεταρρυθμίσεων δεν έπρεπε να παραβλέπονται ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ελληνικής οικονομίας, σε σύγκριση με εκείνα των οικονομιών των χωρών-μελών, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.3 (εισαγωγική κυρίως χώρα, μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα, μεγάλη παραοικονομία, πολλές μικρές επιχειρήσεις, χαμηλό επίπεδο οργάνωσης των φοροτεχνικών-τελωνειακών υπηρεσιών και ατελής λογιστική οργάνωση).

Αναλυτικότερα:

1. Τα διευρυνόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα και ιδιαίτερα εκείνο του Τακτικού Προϋπολογισμού, το οποίο για το 1990 υπερβεί τα 2000 δισ. δρχ., έναντι 1787 δισ. δρχ. το 1989.

2. Το αυξανόμενο έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου, το οποίο το 1989 (σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας) έφθασε τα 9120 εκ. δολ. (έναντι 7631 το 1988). Πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι: α) οι εισαγωγές το 1989 έφθασαν τα 15115 εκ. δολ. (έναντι 13565 το 1988) και β) το μεγαλύτερο μέρος των ελληνικών εισαγωγών (69%) και εξαγωγών (57%) προέρχονταν από ή προορίζονταν προς τον Κοινοτικό Χώρο.
3. Η απόδοση του ΦΠΑ, που ισχύει στη χώρα μας από 1.1.1987, παρουσιάζει προβλήματα, εξαιτίας της μη πλήρους Μηχανοργάνωσης των φοροτεχνικών υπηρεσιών και της μεγάλης παραοικονομίας, με συνέπεια την αύξηση της φοροδιαφυγής και την υστέρηση των φορολογικών εσόδων.
4. Η έμμεση φορολογία αποτελεί (1989) την κύρια πηγή φορολογικών εσόδων, δηλαδή 71% (1532 δισ. δρχ.) του συνόλου των φορολογικών εσόδων (2148 δισ. δρχ.) και τα έσοδα από τον ΦΠΑ έχουν προϋπολογιστεί να φθάσουν στο 49,3% (755 δισ. δρχ.) του συνόλου των έμμεσων φόρων.
5. Η Ελλάδα ουσιαστικά δεν συνορεύει οδικά με καμιά χώρα-μέλος, γεγονός που αποτελεί ταυτόχρονα μειονέκτημα αλλά και πλεονέκτημα (από φορολογικής πλευράς) για την ελληνική οικονομία.

Πίνακας 3.3

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ – ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΟΚ (1989)

ΧΩΡΑ	Δανειακές ανάγκες	Δημόσιες Δαπάνες	Μεταβολή του	Έμμεσοι Φόροι	Άνοιγμα	Μεταβολή % του
	Δημοσίου Τομέα (% ΑΕΠ)	(% ΑΕΠ)	λόγου Δημόσιες Δαπάνες/ΑΕΠ (%) 1985-89	(% ΑΕΠ)	Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	αποπληθωριστή της Ιδιωτικής Κατανάλωσης
1. Βέλγιο	-6,5	52,2	-3,4	11,3	1,75	2,50
2. Δανία	1,2	59,4	0,1	19,5	-2,25	3,75
3. Γερμανία	-2,1	47,1	-0,4	12,4	4,25	2,50
4. Ελλάδα	-13,1	51,0	2,9	17,4	-3,25	12,75
5. Ισπανία	-3,2	42,2	0,1	11,5	-2,00	4,25
6. Γαλλία	-2,1	50,8	-1,3	14,6	0,25	2,75
7. Ιρλανδία	-5,7	47,4	-4,8	16,3	3,50	2,75
8. Ιταλία	-10,4	50,4	-0,4	9,9	-0,50	4,50
9. Λουξεμβούργο	5,5	50,9	0,9	16,4	36,50	2,25
10. Ολλανδία	-5,1	57,0	-2,8	12,9	1,75	1,25
11. Προσγαλία	-7,8	42,7	-0,4	15,6	-1,75	7,00
12. Αγγλία	-0,7	40,5	-4,1	16,5	-3,25	4,75
ΕΟΚ	-4,0	47,6	-	13,3	0,25	3,75

Δεν πρέπει όμως να παραγνωρίζεται, ότι η χώρα μας έχει υψηλή τουριστική δραστηριότητα κι έτσι πολλές πωλήσεις ελληνικών προϊόντων θα γίνονται σε κατοίκους του εξωτερικού, που δεν είναι στο σύστημα του ΦΠΑ.

6. Το ύψος του πληθωρισμού, των αμοιβών και του κόστους παραγωγής στη χώρα μας ήταν υψηλότερο από εκείνο των χωρών-μελών.
7. Η δραχμή παρουσιάζε διαχρονικά σοβαρές διακυμάνσεις έναντι του δολαρίου και των ευρωπαϊκών νομισμάτων.

Τα χαρακτηριστικά αυτά στοιχεία της ελληνικής οικονομίας, που βρισκόταν σε στασιμοπληθωρισμό, αποτελούσαν ανασταλτικούς παράγοντες για την επιτάχυνση των διαδικασιών που προέβλεπε η ΕΟΚ, προκειμένου να επιτευχθεί η ολοκλήρωση της εσωτερικής Αγοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Γενικές Διαπιστώσεις για την Επίδραση της Κοινοτικής Πρότασης σε Ορισμένους Άλλους Τομείς

1. Επίδραση στις τιμές

Αν η νέα διάρθρωση του συστήματος του ΟΠΑ θα αποφέρει τα ίδια έσοδα, τα οποία αποφέρει η ισχύουσα διάρθρωση του φόρου, το γενικό επίπεδο τιμών υποτίθεται ότι θα παραμείνει αμετάβλητο.

Δεδομένου όμως ότι τα δύο συστήματα του ΦΠΑ επιβάλλουν διαφορετική επιβάρυνση στις διάφορες κατηγορίες καταναλωτικών αγαθών, το νέο σύστημα θα οδηγήσει σε μεταβολή των σχετικών τιμών των καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών. Συνεπώς θα αυξηθούν οι τιμές των προϊόντων, των οποίων θα αυξηθεί η φορολογική επιβάρυνση και, αν δεν υπάρχει ακαμψία των τιμών προς τα κάτω, θα μειωθούν οι τιμές των προϊόντων, των οποίων θα μειωθεί η φορολογική επιβάρυνση μετά την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων.

Αν όμως υποτεθεί, ότι υπάρχει έστω ένας μικρός βαθμός ακαμψίας των τιμών προς τα κάτω, τότε θα σημειωθεί μόνον αύξηση των τιμών ορισμένων προϊόντων και του γενικού επιπέδου των τιμών. Οι μεταβολές αυτές θα οδηγήσουν πιθανώς σε αναδιάρθρωση των καταναλωτικών δαπανών και στη συνέχεια σε αναδιάρθρωση της φορολογικής επιβάρυνσης. Οι επιδράσεις όμως αυτές δεν έχουν υπολογιστεί. Οι αυξομειώσεις των

τιμών των επιμέρους ομάδων προϊόντων και υπηρεσιών της ιδιωτικής κατανάλωσης φαίνονται από τον Πίνακα 4.4.

Όπως είναι γνωστό, ο ΦΠΑ δεν διαφοροποιεί την επιβάρυνση μεταξύ εισαγόμενων και εγχώριως παραγόμενων αγαθών. Η αντικατάσταση όμως του ισχύοντος συστήματος με το προτεινόμενο από την Κοινότητα σύστημα ΦΠΑ θα επιφέρει μεταβολές των τιμών των εισαγόμενων σε σχέση με τις τιμές των εγχώριως παραγόμενων αγαθών, γιατί θα πρέπει να γίνει μετακίνηση ορισμένων αγαθών από τον ένα στον άλλον συντελεστή ΦΠΑ.

Πρέπει εξάλλου να σημειωθεί, ότι οι πληθωριστικές επιδράσεις του νέου συστήματος ΦΠΑ θα εξαρτηθούν από το χρόνο, κατά τον οποίο θα εφαρμοστεί αυτό το σύστημα και από τις πληθωριστικές τάσεις που θα υπάρχουν. Συγκεκριμένα, αν η εφαρμογή του νέου συστήματος γίνει σε περιόδους πληθωρισμού, τότε οι τιμές θα τείνουν να αυξηθούν περισσότερο από όσο θα αυξάνονταν αν το νέο σύστημα ΦΠΑ εφαρμοζόταν σε περιόδους χαμηλών πληθωριστικών πιέσεων. Αυτό θα συμβεί, γιατί οι επιχειρήσεις θα βρουν ευκαιρία με τη φορολογική μεταρρύθμιση να αναπροσαρμόσουν τα περιθώρια του κέρδους τους για να διατηρήσουν, τουλάχιστον, την εισοδηματική τους θέση στα επίπεδα του προηγούμενου χρόνου.

Αυτά τα προβλήματα είναι έντονα, ιδιαίτερα στην περίπτωση όπου μια μορφή φόρου αντικαθίσταται από μιαν άλλη μορφή του ίδιου φόρου, γιατί τότε οι επιχειρήσεις μπορούν να ισχυριστούν ότι αγγοούν την επιβάρυνση κατά προϊόν.

2. ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Εν πρώτοις η επίπτωση των νέων φορολογικών ρυθμίσεων στην εγχώρια παραγωγή θα εξαρτηθεί από την επίδραση τους (αυξομειώσεις) στις τιμές και τις συνέπειες των τελευταίων στη ζήτηση εγχωρίων προϊόντων.

Όπως είναι γνωστό, δεν υπάρχει στη χώρα μας πρόβλημα προσφοράς αφού η οικονομία είναι σε επίπεδο κάτω της πλήρους απασχόλησης. Η αύξηση συνεπώς της ζήτησης μπορεί να ικανοποιηθεί, ενώ η μείωση της θα οδηγήσει σε παραπέρα αύξηση της υποαπασχόλησης των συντελεστών της παραγωγής (εργασία και κεφάλαιο). Επομένως, το πρόβλημα εντοπίζεται στη μεταβολή της ζήτησης και σε τελική ανάλυση στις μεταβολές των τιμών.

Οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις θα έχουν ευνοϊκές επιδράσεις στην εγχώρια παραγωγή, αν συνεπάγονται μείωση των τιμών των εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων, γιατί το τελευταίο θα οδηγήσει σε αύξηση της ζήτησης εγχωρίων προϊόντων στο εσωτερικό, σε αύξηση της ζήτησης εξαγόμενων ελληνικών προϊόντων και στη μείωση των εισαγωγών. Ταυτόχρονα, επομένως, θα έχουμε και βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου. Αντίθετα η αύξηση των τιμών των εγχωρίων προϊόντων εξαιτίας της αναμόρφωσης του ΦΠΑ θα έχει δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στην εγχώρια παραγωγή όσο και στο ισοζύγιο πληρωμών.

Η συνολική ζήτηση συνεπώς, θα επηρεαστεί από τρεις παράγοντες:

α) Από την υποκατάσταση μεταξύ των διάφορων προϊόντων, εξαιτίας των μεταβολών των σχετικών τιμών στην εγχώρια αγορά.

Η προτεινόμενη φορολογική μεταρρύθμιση θα οδηγήσει σε αυξομειώσεις των τιμών των διάφορων προϊόντων, με συνέπεια την αύξηση της ζήτησης των προϊόντων, οι τιμές των οποίων θα μειωθούν, και τη μείωση εκείνων, των οποίων θα αυξηθούν οι τιμές, ανάλογα με την ελαστικότητα ζήτησης των συγκεκριμένων προϊόντων και το μέγεθος των μεταβολών των σχετικών τιμών.

β) Από την υποκατάσταση μεταξύ εισαγόμενων και εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων, εξαιτίας των μεταβολών των τιμών των εισαγόμενων σε σχέση με εκείνες των εγχωρίως παραγόμενων προϊόντων.

Οι επιδράσεις αυτές θα εξαρτηθούν από την επίπτωση των φορολογικών μεταρρυθμίσεων στις σχετικές τιμές των εισαγόμενων προϊόντων και από την ελαστικότητα ζήτησης εισαγομένων ως προς την τιμή.

γ) Από τη μεταβολή της ζήτησης εξαγωγικών βιομηχανικών προϊόντων εξαιτίας της μεταβολής των τιμών αυτών των προϊόντων.

Η αναμόρφωση του ΦΠΑ (φορολόγηση εξαγωγών και ανακατάταξη αγαθών), σε συνδυασμό και με την κατάργηση και εξαγωγικών επιδοτήσεων, θα οδηγήσει, όπως αναλύσαμε, στην αύξηση των τιμών των εξαγωγικών ελληνικών προϊόντων. Η αύξηση αυτή συνεπάγεται μείωση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τις άλλες χώρες και η έκταση της θα

εξαρτηθεί από το μέγεθος της αύξησης των τιμών των εξαγόμενων προϊόντων και από την ελαστικότητα ζήτησης των ελληνικών προϊόντων από το εξωτερικό.

Ειδικότερα για τη ζήτηση κεφαλαιουχικών αγαθών πρέπει να επισημάνουμε ότι οι έμμεσοι φόροι, που ίσχυαν στη χώρα μας προ της εφαρμογής του ΦΠΑ, είχαν έμμεσες δυσμενείς επιπτώσεις στη ζήτηση κεφαλαίων, γιατί διαφοροποιούσαν τη φορολογική επιβάρυνση σε βάρος των προϊόντων εντάσεως κεφαλαίου. Αυτό οφειλόταν στο γεγονός, ότι α) τα προϊόντα αυτά περνούσαν από περισσότερα στάδια σε σύγκριση με τα προϊόντα εντάσεως εργασίας, β) οι φόροι περιορίζονταν στο στάδιο της βιομηχανοποίησης και του χονδρικού εμπορίου, γ) το σύστημα των έμμεσων φόρων δεν απήλλασσε πλήρως τα κεφαλαιουχικά προϊόντα. Η φορολογική επιβάρυνση συνεπώς των τελικών προϊόντων ήταν ανάλογη με το λόγο K/L ή K/Q για την παραγωγή κάθε προϊόντος. Η εισαγωγή όμως του ΦΠΑ έχει ευνοϊκές επιπτώσεις στα προϊόντα εντάσεως κεφαλαίου, γιατί τα απαλλάσσει πλήρως και κατά συνέπεια μειώνει τη φορολογική τους επιβάρυνση. Η επίδραση συνεπώς των νέων φορολογικών μεταρρυθμίσεων θα είναι διαφορετική για τις διάφορες επιχειρήσεις, ανάλογα με το βαθμό εντάσεως κεφαλαίου ή εργασίας.

Από την ανάλυση του νέου συστήματος ΦΠΑ μπορούμε να διατυπώσουμε το συμπέρασμα, ότι οι επιδράσεις του θα είναι αρνητικές

τόσο για την εγχώρια παραγωγή όσο και για το εμπορικό ισοζύγιο. Η άποψη μας αυτή ενισχύεται από τους εξής παράγοντες:

- α) Η κατάργηση των συνοριακών φορολογικών ελέγχων, σε συνδυασμό με την ελεύθερη διακίνηση των προσώπων και των εμπορευμάτων και την αύξηση του συναλλάγματος που δικαιούται κάθε ταξιδιώτης, θα ενισχύσει τη ζήτηση ξένων προϊόντων με αρνητικές επιπτώσεις στα εγχώρια προϊόντα. Προς την ίδια κατεύθυνση θα είναι και οι επιδράσεις των αγορών με ταχυδρομικές παραγγελίες.
- β) Η δημοσιονομική ανάγκη για διατήρηση υψηλότερων συντελεστών ΦΠΑ στη χώρα μας, σε σχέση με εκείνους των άλλων χωρών-μελών, θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και στο εμπορικό ισοζύγιο.
- γ) Η ανακατάταξη των αγαθών μεταξύ κανονικού και χαμηλού συντελεστή ΦΠΑ, που προβλέπει η κοινοτική πρόταση, δεν θα έχει ευνοϊκές επιπτώσεις στην εγχώρια παραγωγή. Αρκεί να υπενθυμίσουμε, ότι η υπαγωγή των πρώτων υλών στον κοινοτικό συντελεστή, που σήμερα είναι στον χαμηλό, θα επιδράσει στην αύξηση της τιμής των και στη συνέχεια στην αύξηση του κόστους παραγωγής και των τελικών τιμών αυτών των προϊόντων. Αυτό θα οδηγήσει σε μείωση της ζήτησης των εγχωρίων τόσο από τους ξένους όσο και από τους Έλληνες καταναλωτές, με συνέπεια τη μείωση της παραγωγής αυτών των προϊόντων.

3.ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Είναι γνωστό, ότι οι έμμεσοι φόροι είναι αντίστροφα προοδευτικοί. Αυτό σημαίνει, ότι τα άτομα με χαμηλό εισόδημα πληρώνουν ως φόρο ένα μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός τους, σε σύγκριση με ό,τι πληρώνουν τα άτομα με υψηλά εισοδήματα.

Ο βαθμός αυτής της προοδευτικότητας εξαρτάται από την έκταση της διαφοροποίησης των φορολογικών συντελεστών, ανάλογα με το βαθμό πολυτελείας των διαφόρων αγαθών.

Ειδικότερα για το ΟΠΑ πρέπει να επισημάνουμε, ότι η εφαρμογή του την 1.1.1987 οδήγησε στην κατανομή του φορολογικού βάρους στα διάφορα κλιμάκια δαπάνης με ελαφρά προοδευτικότητα ως προς το σύνολο των αγορών, σε σχέση με τους φόρους που αντικατέστησε (ΦΚΕ και χαρτόσημο) και οι οποίοι ουσιαστικά ήταν αναλογικοί. Η αναμόρφωση αυτή της έμμεσης φορολογίας συνέβαλε συνεπώς στη βελτίωση της κατανομής του φορολογικού βάρους, αν και η βελτίωση αυτή δεν ήταν πολύ μεγάλη. Πάντως ο ΦΠΑ είναι λιγότερο αντίστροφα προοδευτικός από τους φόρους που αντικατέστησε το 1987, οι οποίοι είχαν τον ίδιο βαθμό αντίστροφης προοδευτικότητας με ένα ενιαίο γενικό φόρο κατανάλωσης.

Τα συμπεράσματα αυτά προκύπτουν από πρόσφατη έρευνα, σύμφωνα με την οποία η κατανομή κατά κλιμάκιο αγορών του φορολογικού βάρους του ΦΠΑ δίδεται από τον Πίνακα 4.15.

Το νέο σύστημα του ΦΠΑ, σύμφωνα με την κοινοτική πρόταση, περιορίζει σε δύο τους συντελεστές του φόρου και προβλέπει ανακατανομή των αγαθών μεταξύ χαμηλού και κανονικού συντελεστή. Η αναδιάρθρωση αυτή των φορολογικών συντελεστών θα έχει επιπτώσεις στην κατανομή του φορολογικού βάρους του ΦΠΑ και στη διανομή του εισοδήματος κατά εισοδηματικά κλιμάκια. Εν πρώτοις η μείωση του υψηλού συντελεστή του ΦΠΑ (36%) και η υπαγωγή των αγαθών, τα οποία υπόκεινται σήμερα σ' αυτό το συντελεστή, στον κανονικό (π.χ. 20%), θα οδηγήσει στη μείωση της προοδευτικότητας του ΦΠΑ. Αντίθετα η μεταφορά προϊόντων (βασικής ανάγκης) από τον ενδιάμεσο στο χαμηλό αποδυναμώνει την

Πίνακας 4.15

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟ ΦΠΑ ΚΑΤΑ
ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΑΓΟΡΩΝ

(1)(2)		(2) 3=(1)-(2) (4)	(5)=(4)-(1)		
0- 9999	10.12	(9,57)	12.35	-2,23	9,11 (-0,46)
10000-19999	10,39	(9.83)	12.35	-1,96	9.65 (-0,18)
20000-29999	10.97	(10.35)	12.35	-1.38	10.19 (-0.16)
30000-39999	11,58	(10.93)	12.35	-0.77	10.66 (-0.27)
40000-49999	12.01	(11.32)	12.35	-0,34	11.01 (-0.31)
50000-69999	12.69	(11.96)	12.35	0,34	11.70 (-0.26)
70000-99999	12.73	(11.97)	12.35	0,38	12.14 (0.17)
100000-και άνω	13.25	(12.44)	12.35	0,90	13,04 (0,60)

ΣΥΝΟΛΟ 12.35

αντίστροφη προοδευτικότητα του φόρου ως προς το εισόδημα. Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα της έρευνας που αναφέραμε, το τελικό αποτέλεσμα αυτών των μεταρρυθμίσεων θα είναι η ελαφρά βελτίωση της κατανομής του φορολογικού βάρους του νέου συστήματος ΦΠΑ. Η βελτίωση όμως αυτή υπολείπεται κατά πολύ από εκείνη που επιτεύχθηκε με την εισαγωγή του ΦΠΑ το 1987.

4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

Πρέπει να επισημανθεί, ότι το κόστος μεταφοράς είναι ένας φυσικός περιοριστικός παράγοντας για το διεθνές εμπόριο. Όταν το μεταφορικό κόστος ορισμένων αγαθών υπερβαίνει τις διαφορές των τιμών μεταξύ των διάφορων χωρών, τότε υποτίθεται ότι τα συγκεκριμένα αυτά αγαθά δεν θα είναι αντικείμενο του εμπορίου. Αυτό σημαίνει, ότι δεν θα υπάρχει παραβίαση της αρχής της ουδετερότητας, εφόσον η συμβολή του ΦΠΑ στις διαφορές των τιμών δεν υπερβαίνει το μεταφορικό κόστος.

Δεδομένου ότι ο υπολογισμός του ΦΠΑ γίνεται με την πιστωτική μέθοδο, οι διαφορές των συντελεστών του ΦΠΑ μεταξύ των χωρών -μελών δεν επηρεάζουν τις επιχειρήσεις στην επιλογή των προμηθευτών τους, αφού οι επιχειρήσεις μπορούν να έχουν πλήρη έκπτωση του ΦΠΑ επί των εισροών τους. Οι διαφορές στους συντελεστές του ΦΠΑ έχουν σχέση μόνο με τη συμπεριφορά εκείνων που εξαιρούνται από το ΦΠΑ (π.χ. δημόσιοι οργανισμοί και νοσοκομεία) και των ταξιδιωτών. Αν οι οργανισμοί αυτοί συμπεριλαμβάνονταν στο σύστημα του ΦΠΑ, τότε το πρόβλημα θα

περιοριζόταν μόνο στους ταξιδιώτες και ειδικότερα στα συνοριακά ψώνια. Για τους ιδιώτες καταναλωτές, που δεν κατοικούν σε συνοριακές περιοχές, το μεταφορικό κόστος είναι συνήθως σημαντικά υψηλότερο από το 5% της αξίας των προϊόντων που θα αγοράσουν. Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ελλάδας, η οποία δεν έχει χερσαία σύνορα με καμιά χώρα-μέλος, το μεταφορικό κόστος για τους ιδιώτες καταναλωτές είναι ακόμη πιο υψηλό.

Γεννάται όμως το ερώτημα, αν ο νέος τρόπος φορολόγησης του ενδοκοινοτικού εμπορίου θα επηρεάσει τη συμβολή του μεταφορικού κόστους στη διαμόρφωση των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών. Είναι γνωστό ότι η αξία των εξαγωγών είναι σε τιμές FOB, χωρίς δηλ. το μεταφορικό κόστος, ενώ των εισαγωγών σε τιμές CIF, συμπεριλαμβάνει δηλ. το μεταφορικό κόστος. Κατά την φορολόγηση συνεπώς των εξαγωγών δεν θα επιβληθεί ΦΠΑ επί του μεταφορικού κόστους, αλλά θα επιβληθεί κατά τη διάθεση του προϊόντος στον καταναλωτή. Με το ισχύον σύστημα το μεταφορικό κόστος φορολογείται κατά την εισαγωγή με το ίδιο τελικό αποτέλεσμα.

Συγκεκριμένα η φορολογητέα αξία των εισαγόμενων προϊόντων περιλαμβάνει:

α) τη δασμολογητέα αξία των αγαθών β) τους οφειλόμενους δασμούς και λοιπούς φόρους γ) όλα τα παρεπόμενα έξοδα εισαγωγής, συμπεριλαμβανομένων και των μεταφορικών εξόδων (προμήθειας, μεσιτείας, τόκων, συσκευασίας, μεταφοράς, ασφάλισης κ.λπ.) μέχρι του

πρώτου τόπου προορισμού της (σημείο πρώτης εκφόρτωσης) στο εσωτερικό της χώρας.

Είναι φανερό συνεπώς ότι ο ΦΠΑ επί του μεταφορικού κόστους, σύμφωνα με το νέο σύστημα θα επηρεάσει τις τελικές τιμές στο εσωτερικό. Αν όμως οι συντελεστές του ΦΠΑ είναι υψηλότεροι από τους σημερινούς και διαφέρουν από εκείνους των άλλων χωρών - μελών, σε συνδυασμό και με την απόσταση μεταξύ εργοστασίου κάποιας χώρας-μέλους και της Ελλάδας, τότε ομοειδή προϊόντα σε άλλες χώρες θα είναι φθηνότερα από εκείνα που θα πωλούνται στη χώρα μας.

Επίλογος

Η φορολογική εναρμόνιση αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την ίδρυση της. Αυτό συνέβει γιατί οι χώρες - μέλη δεν ήταν έτοιμες να ακολουθήσουν ταυτόχρονα όλες μαζί τις οδηγίες της ευρωπαϊκής ένωσης. Ιδιαίτερα η Ελλάδα ζητούσε συνεχώς αναβολές για την για την εισαγωγή του Φ.Π.Α. ο οποίος αποτέλεσε τον κυριότερο τομέα της φορολογικής εναρμόνισης. Τελικά ο φόρος αυτός εφαρμόστηκε από το 1987 ύστερα από πολλές μελέτες τόσο από το Υπουργείο Οικονομικών όσο και από διαφόρους άλλους μελετητές.

Οι επιδράσεις από την εφαρμογή του Φ.Π.Α. ήταν τόσο ευνοϊκές όσο και δυσμενή. Η εφαρμογή του ΦΠΑ στην Ελλάδα δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. ανεξάρτητα όμως από τα προβλήματα που προκάλεσε σε διαφόρους τομείς της ελληνικής οικονομίας η εφαρμογή του Φ.Π.Α. στην Ελλάδα ήταν αδιαμφισβήτητα ένα βήμα μπροστά για την οικονομική πορεία της χώρας μας. Και αυτό γιατί μέχρι τότε η ελληνική οικονομία μαστιζόταν από πολλά προβλήματα όπως ο πληθωρισμός, η ανεργία και διάφορα άλλα δεν γινόνταν ουσιαστικές και συντονισμένες ενέργειες για την καταπολέμηση τους. Η προσπάθεια μας να καθιερωθούμε ως ισότιμο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης μας οδήγησε στην εφαρμογή του Φ.Π.Α. στην Ελλάδα καθώς και σε άλλες ενέργειες των επενδύσεων κ.τ.λ. Το 2001 κατά πάσα πιθανότητα θα γίνουμε ισότιμο μέλος της Ευρωπαϊκής

Ένωσης μετά τη νομισματική ένωση ύστερα από πολλές και επίμονες προσπάθειες.

Έτσι συμπεραίνουμε πως η εφαρμογή του Φ.Π.Α. συνέβαλε στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΟΥ Φ.Π.Α.»

Γ. Αγαπητός

- «Φορολογίες και θέματα Τελωνισμού»

Κ. Κονιστή

- «Ο φόρος προστιθέμενης αξίας στην Ελλάδα»

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

- ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1988 ΑΠΟ ΤΗΝ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

- «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ»

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ

